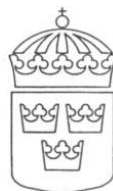

Riksdagens protokoll

1991/92:66

Onsdagen den 19 februari

Kl. 13.00–15.42

Protokoll
1991/92:66

1 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet och trafikutskottet

Talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen som suppleant i utbildningsutskottet och trafikutskottet under Ulrica Messings ledighet anmält hennes ersättare Raimo Pärssinen.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i utbildningsutskottet

Raimo Pärssinen (s)

suppleant i trafikutskottet

Raimo Pärssinen (s)

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 februari.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1991/92:85 till konstitutionsutskottet

1991/92:108 till näringsutskottet

1991/92:110 till lagutskottet

Beslut om samlad votering

Beträffande de på föredragningslistan upptagna ärendena, bostadsutskottets betänkande BoU10, jordbruksutskottets betänkanden JoU10, JoU9 och JoU11, konstitutionsutskottets betänkande KU21, finansutskottets betänkande FiU11, justitieutskottets betänkanden JuU6 och JuU8, lagutskottets

betänkanden LU16 och LU17 samt utrikesutskottets betänkande UU18, beslöt kammaren på förslag av talmannen att de fick företas till avgörande i ett sammanhang sedan debatten i alla dessa ärenden avslutats.

4 § Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande
1991/92:BoU10 Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen (prop. 1991/92:51).

Anf. 1 RUNE EVENSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas en ändring i plan- och bygglagen, allmänt benämnd PBL.

Ändringen innebär att kommunerna i fortsättningen förbjuds styra etableringar av livsmedelsförsäljning i planer där handel skall bedrivas.

Den ändring som föreslogs i propositionen var illa genomtänkt. Det föreslogs nämligen att konkurrensen skulle införas som ett allmänt intresse i första kapitlet. Detta skulle ha betytt att inte bara konkurrensen inom detaljhandeln skulle ha främjats utan att all markanvändning skulle ha konkurrerat inbördes, något som skulle ha stridit mot det grundläggande syftet med planlagstiftningen. Detta har nu ändrats av utskottet efter ett påpekande i vår motion.

Ändringen är föranledd av en debatt i massmedia under senare år om billigare livsmedel, där PBL och det kommunala planmonopolet getts skulden för höga matpriser.

Bert Karlsson drev i förra årets valkampanj, ivrigt påhejad av massmedia, en klappjakt på det kommunala planmonopolet och PBL.

Många har ryckts med i denna jakt i rädsla för att annars bli beskyllda för konkurrensbegränsning.

Det kommunala planmonopolet innebär att kommunerna i en planprocess i samråd prövar var det är lämpligt att lokalisera skolor, affärer, industrier, bostäder osv.

Vilka som etablerar sig på den planerade marken kan och skall inte kommunerna styra. Detta är mycket klart uttryckt i motivtexten i PBL-propositionen från 1985.

I PBL kan detaljhandel med livsmedel regleras. Denna möjlighet infördes i planlagstiftningen i samband med PBL:s tillkomst 1987, på begäran av kommunerna på grund av de problem som oönskade butiksetableringar förde med sig, framför allt parkeringsproblem och olycksrisk när parkeringsbehoven i vissa områden mångdubblades och krav restes på kommunerna att åtgärda problemen.

Huvudregeln vid planering av handelsområden är ändå att handelsändamålet inte får preciseras ytterligare i detaljplaner. Skälet är att främja konkurrensen. Detaljplaner skall utformas så att de medger förändring och förnyelse, t.ex. nya butiksformer.

Ytterligare preciseringar bör göras endast om det finns särskilda skäl för detta. En viss reglering av livsmedelsförsäljning bör vara möjlig om det finns skäl för detta, t.ex. om det har stöd i översiktsplan, varuförsörjningsplan e.d.

De styrningsmöjligheter som majoriteten nu vill ta bort har således funnits i drygt fyra och ett halvt år, och endast ett fåtal av de planer som kommit till efter den 1 juli 1987 innehåller dessa preciseringar.

Att skylla dyra matpriser på PBL har inte mycket med verkligheten att göra. De som tror att den ändring majoriteten nu är i färd med att fatta beslut om kommer att ändra på detta kommer att bli grymt besvikna.

Det kanske främsta skälet till att vi inte vill att staten här skall gå in med pekpinna och styra är att vi har full tilltro till kommunpolitikerna.

Staten skall inte komma och säga: Vi vill förbjuda er att i undantagsfall styra detta. Problemen som kan uppkomma i och med detta får ni däremot lösa bäst ni kan. De är inte våra problem.

Vi socialdemokrater litar på våra kommunpolitiker. Vi tror att de har den bästa kunskapen och kännedomen om de lokala förhållandena och problemen och kommer att hantera detta med den restriktivitet som lagen föreskriver. Här behövs inga statliga förbud. Den debatt som har förekommit i frågan har naturligtvis alla tagit del av.

Vad som på ett avgörande sätt skiljer oss socialdemokrater från moderater och folkpartister i denna fråga – och efter valet även centern – är att vi värnar om närbutiker och de icke bilburna människornas behov av den service som en affär inom gångavstånd ger.

Om närbutiker försvinner på grund av en oplanerad extern etablering som i första hand vänder sig till bilburna konsumenter, drabbas de icke bilburna – framför allt pensionärer och folk med rörelsehandikapp samt barnfamiljer. De förlorar sin butik och den gemenskap den skapar i ett bostadsområde. I stället får de sitta hemma och vänta på att den kommunala hemtjänsten kommer för att åka och uträtta deras ärenden. Utöver försämringen för de boende ökar kommunernas kostnader för hemtjänsten markant – så länge kommunerna nu har råd med denna.

PBL kom i sin nuvarande form till genom en överenskommelse mellan socialdemokraterna och centern, detta för att ge lagen ett så brett stöd i riksdagen som då var möjligt, så att lagen skulle ha en bred majoritet även efter ett eventuellt regeringsskifte.

I dessa förhandlingar fick båda parter, som brukligt är i sådana sammanhang, både ge och ta. Jag minns särskilt de försämringar inom naturvårdens område som centern så envist verkade för.

Det är en hederssak att stå vid en uppgörelse. Centern lever inte upp till denna heder utan viker sig även i denna fråga för moderaterna.

Jag beklagar detta djupt. Centern är inget parti man kan lita på längre. Detta har även många väljare upptäckt, om man skall tro den senaste SIFO-mätningen, där centern på kort tid halverats.

Jag beklagar det även ur de äldres och icke bilburnas synvinkel.

Folkpartiet säger sig emellanåt – när den socialliberala kostymen är på – värna om äldre och handikappade. Men sedan Ny start för Sverige lansera-

des och efter valet har den kostymen inte varit på. Folkpartiet är således inget parti att lita på för dessa människor.

Kds har efter valet lagt sig helt platt för moderaterna, så där finns heller inget att hoppas på för dessa människor.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen och avslag på hemställan i betänkandet.

Anf. 2 EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Den förändring av plan- och bygglagen som vi nu talar om består av en enda mening: "Näringsfrihet och en effektiv konkurrens skall främjas." Den meningen är det som förorsakar hela den här diskussionen och en rad diskussioner i andra sammanhang.

Jag har svårt att se att den meningen i sig innehåller något som någon av oss i något parti skulle ha någonting emot.

Vi utgår från att det råder näringsfrihet i vårt land. Vi utgår från att en effektiv konkurrens skall råda och kunna främjas.

Varför vill vi då inte ha med denna mening i den förändrade plan- och bygglagen? En orsak är att det på olika sätt kan försämra servicen för dem som bor ute i kommunerna.

Den allra främsta orsaken är att vi tror att kommunerna själva kan avgöra vad som är bäst ur konkurrenssynpunkt, vad som är bäst för dess invånare, vad som är bäst från stadsplanesynpunkt, osv. Vi tycker att man ute i kommunerna har full kapacitet att själv avgöra sådana här frågor.

Det förhindrar inte att jag, mitt parti och många andra är medvetna om att det sker misstag ute i kommunerna och att det finns konkreta exempel på att en effektiv konkurrens inte råder – att det mellan politiska partier kan finnas en uppgörelse om att det är Konsum och ICA som skall ha var sin del av kommunen, om kommunen inte är så stor, eller var sin stadsdel, om kommunen är stor. Det är naturligtvis fel, och jag tror inte att något parti ställer sig bakom den typen av oheliga allianser eller anser att detta främjar framtagandet av billiga och bra livsmedel eller att det ger bra möjligheter för invånarna i en kommun till valfrihet. Men detta kan inte leda till att man ändrar lagen. Jag står därför fast vid vår uppfattning att kommunerna själva skall kunna avgöra denna fråga.

Fru talman! Jag skall fatta mig kort och stanna här och instämma i socialdemokraternas reservation i denna fråga.

Anf. 3 BERTIL DANIELSSON (m):

Fru talman! I plan- och bygglagen, PBL, regleras hur mark- och vattenområdena skall användas. Enligt denna skall olika intressen vägas mot varandra, enskilda och allmänna, enligt översiktsplanerna översiktligt och enligt detaljplanerna mera i detalj. I dessa anges var industrier kan förläggas, bostäder byggas, vägar dras fram, handel etableras, osv.

Det är viktigt och nödvändigt att planutformningen inte innebär att vissa intressen får stå tillbaka för andra eller att konkurrensen begränsas genom planbestämmelser. Inom handeln är detta särskilt viktigt.

I den nuvarande plan- och bygglagstiftningen ges möjlighet att genom detaljplan styra detaljhandelns utformning och etablering. Härigenom begräns-

sas den fria konkurrensen på ett otillåtet sätt. Kommunpolitiker får inte träda i konsumenternas ställe genom att bestämma var, hur och under vilka former handel skall ske. I stället skall konsumenterna genom sina fria val av inköpsställen avgöra lokalisering och verksamhetsformer för detaljhandeln.

Regeringens förslag till riksdagen i denna fråga syftar till att undanröja den styrning som lagstiftningen i dessa hänseenden har. Bostadsutskottet, liksom näringsutskottet, instämmer i regeringens bedömning. Emellertid har en annan lagteknisk lösning föreslagits av bostadsutskottet, vilken på ett tydligare sätt klargör syftet med lagändringen.

Det måste i detta sammanhang göras helt klart att det inte är fråga om någon ändring i det kommunala planmonopolet. Kommunen skall även fortsättningsvis ha ansvaret för när och var planläggning skall ske och ha möjlighet att utforma en i kommunen önskvärd utveckling inom ramen för bestämmelserna i PBL.

Lagrådet har inte haft något att invända mot den lagtekniska lösningen eller själva lydelsen i den föreslagna föreskriften.

Om den föreslagna ändringen får riksdagens stöd, kommer kommunerna inte längre att ha möjlighet att i detaljplan precisera handelsändamålet till en viss form av handel. Den nuvarande möjligheten att i detaljplan särskilt reglera detaljhandel med livsmedel och detaljhandel med skrymmande varor kommer således inte att finnas kvar. Genom den av utskottet föreslagna ändringen kommer bättre förutsättningar än i dag att finnas för att en effektiv konkurrens skall kunna uppnås. En övergång mellan olika former av handel kommer också att underlättas.

Utskottet pekar vidare i betänkandet på det förhållandet att den nu föreslagna ändringen och den ändrade synen på konkurrensens betydelse inte påverkar gamla detaljplaner. Denna fråga bör övervägas i ett större sammanhang, och det bör överlåtas till regeringen att bedöma i vilka former dessa ytterligare överväganden skall ske. Utskottet anser att riksdagen som sin mening skall ge regeringen detta till känna.

Fru talman! Socialdemokraterna, liksom vänsterpartiet, vill i denna fråga inte vara med om någon ändring. De är nöjda med reglerna som de är nu. Detta ställningstagande är uppenbarligen ideologiskt betingat. Har man som utgångspunkt att politiker vet bättre än – som i detta fall – konsumenterna, blir ställningstagandet lätt. Övertron på planerares och politikers förmåga att styra och reglera finns oförändrat kvar. Då offras gärna konsumenternas fria val och människornas möjlighet att själva träffa avgöranden. Utskottsmajoriteten delar dock inte denna uppfattning.

Man kan konstatera att det finns en dualism i det resonemang som förs i reservationen. Det hävdas i reservationen att man värnar om den fria konkurrensen. Men samtidigt vill man begränsa denna konkurrens genom att ha kvar en styrande lagstiftningsparagraf.

Med den nya synen på konkurrensens betydelse, som bl.a. kommer till uttryck i konkurrenskommitténs betänkande, och i ljuset av reglerna inom EG, är det naturligt och nödvändigt att öka etableringsfriheten inom detaljhandeln. Vi politiker måste myndigförklara konsumenterna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande 1991/92:10 och avslag på reservationen och meningsyttringen.

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

Anf. 4 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte varför Bertil Danielsson inte litar på sina kommunpolitiker, det gör åtminstone vi.

När Bertil Danielsson talar om valfrihet för konsumenterna undrar jag vilken valfrihet pensionärer, handikappade och barnfamiljer utan bil har om de bor i ett område där det på gångavstånd finns en närbutik, som måste läggas ned på grund av en extern etablering. Ett förverkligande av det föreliggande förslaget leder till att dessa människor förlorar den möjlighet till gemenskap som det innebär att träffa bekanta och andra människor i närbutiken, alltså den sociala gemenskap som en närbutik ger.

Sedan kan man ställa frågan varifrån kommunerna skall ta de pengar som krävs för den utökade hemtjänst som kommer att behövas i och med detta. Kommunernas anslag skärs ju ned med 7,5 miljarder nästa år. Trots detta får kommunerna ökade kostnader.

För några år sedan gjorde socialförvaltningen i Trollhättan en undersökning om vilka konsekvenser på omsorgen som en nedläggning av ytterligare en närbutik i ett område skulle få. Enligt prognoserna skulle 1 170 personer i Trollhättan vara över 80 år och ha behov av hemhjälp år 1995. Man spanade alltså litet in i framtiden. Varje person i denna grupp som mister sin närbutik innebär en och en halv timme mer arbete för hemtjänstpersonalen per vecka för inköp. Följden blir att kommunen behöver 45 extra heltidsanställda hem-samariter, vilket kostar 7,75 milj.kr. Dessutom kommer kostnaderna för färdtjänst att öka.

Bertil Danielsson, det är inte så att politikerna ensamma och isolerade siter och gör upp planer. Jag har själv suttit med i en byggnadsnämnd, och därför vet jag att man där samordnar och sammanväger alla intressen som kommer fram vid remissomgångar och under hela planprocessen. Sedan sammanställs detta material till en plan, där man så långt som möjligt tar hänsyn till alla intressen.

Anf. 5 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Jag är mycket förvånad över att Rune Evensson gör sådana vidlyftiga och långtgående tolkningar av en förändring i detta hänseende. Enligt Rune Evenssons tidigare anförande hade förändringar varit aktuella vid ganska få tillfällen. Men nu skall helt plötsligt de flesta närbutikerna i vårt land försvinna, och inga människor som har rörelsehinder, barnfamiljer eller andra människor som behöver hjälp kommer att se någon butik inom sitt närområde.

Det kommer självfallet inte att bli på det sättet. En klok butiksägare kommer med stor sannolikhet att ta hänsyn till den befolkning som bor i området och anpassa sina etableringar efter vad kunderna önskar.

Det finns säkert många människor som har behov av och som tycker om sina närbutiker. Dessa kommer då att finnas kvar. Det här speglar människors fria val, och det tror jag är en lycklig utveckling.

Det är inte fråga om antingen–eller, utan det kommer att vara fråga om både–och. Det handlar alltså både om närbutiker och andra mera externt etablerade butiker.

Det finns en skillnad mellan Rune Evenssons och mitt synsätt. Jag tycker

nämligen att konsumenterna i större utsträckning genom sina fria val själva skall avgöra var butikerna skall finnas och vilket sortiment dessa skall ha.

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Anf. 6 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Bertil Danielsson är förvånad över mitt inlägg. Vad jag försökte mig på var att beskriva vad som kommer att hända om den föreslagna ändringen genomförs.

Bertil Danielsson säger att närbutikerna kommer att leva kvar, trots att nya externa butiker etableras. Det är möjligt att det blir så på sina håll. Men generellt tror jag inte att det går att fortsätta att driva närbutiker med förlust. De lever ju på samma marknad som alla andra.

Så till en annan sak. Vad man gör i dag är att man planerar ett handelsområde. Parkeringsbehovet dimensioneras efter vad som antas ske inom det aktuella området.

Jag tar två olika etableringar som exempel. En trävarubutik behöver ungefär 5 parkeringsplatser per 1 000 m² affärsyta. En dagligvaruhandel däremot behöver 50 parkeringsplatser för motsvarande yta.

Om kommunerna inte har någon som helst styrning, vad kommer då att hända i ett område av nämnda slag där det hux flux finns en livsmedelsbutik? Jo, stora trafikproblem uppstår. Det kommer att vara förenat med olycksrisker. Till slut kommer människor att vända sig till kommunen med krav på åtgärder. Då blir det ju kommunen som får lösa problemet.

Anf. 7 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Rune Evenssons beskrivning av de problem som skulle uppstå framöver är väldigt långtgående. I nästa replik blir det kanske tal om visserligen inte en nationell men dock en kommunal katastrof till följd av att vi ändrar plan- och bygglagen. Det är väl ungefär vad som ligger i luften. Självfallet kommer det inte att bli på det sätt som Rune Evensson här beskriver det hela.

Rune Evensson säger att det endast är i ett fåtal fall som kommunerna har hindrat etablering på det sätt som lagen nu ger möjlighet till. Men det kan man inte säga samtidigt som man säger att allt ont och elände kommer att bli ett faktum när den här begränsningen tas bort. Det är inte möjligt att inta två olika ståndpunkter samtidigt.

Vidare har jag inte fått något besked om varför socialdemokraterna i sin reservation säger att de är måna om att värna konkurrensen när de samtidigt är beredda att ha kvar en konkurrensbegränsande paragraf i plan- och bygglagen.

Konsumentutredningen deklarerar ju ganska klart i sin analys hur det här har fungerat: Slutsatsen av utredningen, som hänför sig till insamlade uppgifter under i huvudsak september månad 1989, blev att kommunerna inom ramen för det kommunala planmonopolet kan styra och kontrollera handelns etableringar på ett sätt som får konkurrenseffekter.

Rune Evensson vill alltså ha kvar den här begränsningsmöjligheten. Han vill begränsa konkurrensen, trots att han i nästa mening säger att han vill ha lättnader. Det resonemanget går inte riktigt ihop.

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

Talmannen anmälde att Rune Evensson anhöllit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 8 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Fru talman! Professor Ulf af Trolle har flyttat från Sverige och bor nu i Frankrike. Skälen till att han bor där i stället för i Sverige hör hemma i skat-
tdebatten. Det som är intressant här är att han tycker mycket om svenska skor-
por. Sådana finns, som tur är, i Frankrike och kostar där 29 franc kilot,
och det är ungefär lika mycket i svenska kronor räknat. Det som är hårre-
sande och som är ett faktum är att samma svensktillverkade skorpor i Sverige
kostar 58 kr. kilot. Svensktillverkade skorpor kostar alltså dubbelt så mycket
i Sverige som i Frankrike.

I förmiddags var jag i en Konsumbutik vid Järntorget nära riksdagen och
köpte pålägg. Herrgårdsost kostade 90:70 kr. per kilo. När det gäller gre-
véost var det ännu värre, 91:60 kr. per kilo. Salami, håll i er, kostade 249 kr.
kilot. Det här är dagens priser efter momssänkningen. Politikerna tävlar ju
i det sammanhanget om vem av dem det var som helst och som först ville
sänka momsen.

Beträffande alla sanslösa priser som möter den som handlar mat utnämner
jag osten till baslivsmedlens värsting – det kan röra sig om mer än 90 kr. kilot!
Vad gäller vanlig ost är konkurrensen nästan obefintlig, och det är inte minst
viktigt att anföra i det här sammanhanget.

Konkurrens ger lägre priser och bättre service. Jag har hittills i mitt 35-
åriga liv inte stött på någon som har tyckt att matpriserna ens är någorlunda
låga i Sverige. Men jag har stött på väldigt många människor som har tyckt
att priserna är på tok för höga. Konsumenterna har fått nog. De ord som
många använder om de skyhöga matpriserna lämpar sig varken för kyrkan
eller för kammaren.

Politiker som har underlåtit att värna om konkurrensstimulerande åtgär-
der och därmed låga matpriser kan inte främtas sitt ansvar. Det är ert fel!
Detta har barnfamiljer och fattigpensionärer samt alla andra konsument-
er fått betala ett högt pris för. Att inte kunna fatta rationella och bra beslut här
är lika idiotiskt som handlingsförslamningen och vandan kring turistmomsen.
Ni kan själva tänka er hur idiotiskt det är! Det sägs att det är en myt att
strutsen stoppar huvudet i sanden, men ibland undrar man var en del politi-
ker gör av sitt.

Jag var nyligen i USA. Det är mycket som jag inte tycker är bra där. Det
finns många fattiga där. Många människor, inte minst barn, saknar sjuk-
vårdsförsäkring. Det är ett enormt resursslöseri. Ja, det finns en hel del att
kritisera. Men man sätter kunden i centrum, och konkurrensen är knivskarp
och stimulerande.

Priserna ligger på en helt annan nivå där jämfört med hur det är här. Jag
menar inte att Coca-Cola kostar mindre än 3 kr. litern på PET-flaska, för det
är ointressant. Det intressanta är att bröd, pålägg, kött, fisk och en hel del
annat där kostar hälften så mycket eller mindre än vad motsvarande varor
kostar i Sverige. Gång på gång när jag är utomlands slår det mig att det inte
är där det är billigt. Det är här som det är dyrt. Tillsammans köper vi
svenskar mat för 135 miljarder kronor. Vi borde kunna sänka matpriserna

med 30 %. Det skulle innebära ca 40 miljarder kronor i prissänkningar. Jämför detta med de barnbidragshöjningar i storleksordningen ett par miljarder som vi har talat om! Att förändra blir inte lätt, för här är det många elefanter som kommer att streta emot allt vad de orkar.

Den svenska bonden skall inte lastas i sammanhanget. Han är duktig. Får han bara konkurrera, på lika villkor, med sina utländska kollegor, står han sig väl i den konkurrensen både vad gäller pris och vad gäller kvalitet. Där finns det inte så mycket mera att ge. Det finns det däremot i grossistledet, inom livsmedelsindustrin och inom detaljistledet. Där finns det oerhört mycket att göra. Inom området skattesänkningar finns det också en hel del kvar.

Matmomsen har sänkts. Det är bra. Som vi alla vet är det en större andel av låginkomsttagarens lön som går till mat än vad som gäller för höginkomsttagaren. Så långt är allt bra. Tyvärr finns det otäcka svarta orosmoln på momshimlen. Frågan är vad det blir av den sänkta matmomsen, om vi inte följer upp med konkurrensstimulerande åtgärder. Jag är övertygad om att det, om vi inte följer upp med en rad åtgärder, inte ens blir en tummetott kvar. Effekterna av momssänkningen kommer inom kort att ätas upp av de prisökningar som möjliggörs i den oligopolsituation som för närvarande råder. Hur kan ni som ansvarat för den förda politiken tillåta en oligopolsituation över huvud taget, och särskilt inom livsmedelssektorn? Detta är för mig en fullständig gåta!

Nu står vi inför att ett steg i rätt riktning för att möjliggöra för prispressare att verka även där det finns tröga politiker. Detta sker genom en ändring i plan- och bygglagen.

Hur kan det gå? Ett exempel är Ingvar Kamprad, en inte helt okänd person. Han är grundare av Ikea. Pensionärer behöver inte bära hem en ny soffa på ryggen när de handlar där. Det finns t.ex. bilar att hyra. Har man inte körkort löses det problemet också. För att öka tillgängligheten i Kungens kurva går det bussar från Hamngatan varje hel timme från kl. 11 till kl. 17. Dessa bussar går åter varje halv timme, från 11.30 till 17.30. Dessutom är det nolltaxa, avsevärt bättre än vår skattesubventionerade kollektivtrafik alltså. Tänk så det kan gå när de råa marknadskrafterna får härja fritt, utan inblandning av klåfingriga politiker.

Politiker skall inte längre ha vetorätt och bestämma vad som är bäst för konsumenterna. Mycket återstår att göra, och detta är det första viktiga steget efter momssänkningen.

Med anledning av det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan. (Applåder)

Anf. 9 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har lyssnat på Dan Erikssons i Stockholm anförande och kan inte förstå vad det hade med PBL att göra. Inget av det Dan Eriksson sade under hela sitt anförande uppfattade jag hade något som helst med dagens ämne att göra. Däremot räknade han upp priset på varor, inte bara i Sverige, utan i Frankrike, USA och på annat håll. USA var t.ex. ett föredöme, med billig Coca Cola. USA är inte ett föredöme på alla områden. Det är en stor mängd människor som svälter i USA.

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

Vi är överens om en sak, Dan Eriksson och jag, och det är att det är mycket viktigt med konkurrens. Det poängterar vi mycket tydligt i vår reservation. Vi vill främja konkurrensen. Vi har genom beslut i denna kammare under föregående år och åren dessförinnan hejdat matprisutvecklingen. Fr.o.m. någon gång i höstas har matpriserna sjunkit. Det är viktigare åtgärder än det vi nu debatterar. Koncentrationen inom matvaruledet är vi helt överens om att vi måste göra mycket åt. Vi har gjort mycket, men det finns väldigt mycket kvar att göra.

Jag vill ändå ställa en fråga, för att litet grand föra Dan Eriksson tillbaka till dagens ämne. Det framskymtar understundom när Ny Demokrati-mäniskor är i farten i sådana här frågor att ni inte har mycket till övers för det kommunala planmonopolet. Jag vill fråga Dan Eriksson hur han ser på det kommunala planmonopolet. Skall inte en planering ta hänsyn till alla människors åsikter, eller räcker det att en butiksägare säger att han vill bygga på en bestämd plats? Vad andra tycker i plansammanhang skall då inte ha någon betydelse.

Man undrar hur det skall gå med kostnader för hemtjänst och sådant som jag berörde i mitt huvudanförande. Vem skall stå för de kostnaderna, när ni i ert långa perspektiv vill sänka skattetrycket till 40 %? Var skall man då få pengar ifrån till hemtjänst osv? Jag upplever att Ny Demokrati inte bryr sig särskilt mycket om gamla människor, handikappade människor och barnfamiljer.

Anf. 10 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Om vi börjar med det sista är det just av hänsyn till barnfamiljer och pensionärer som vi agerar så hårt i matprisfrågan. Det är de som drabbas värst.

Det är riktigt, Rune Evensson, att vi inte är för ett planmonopol, självklart inte. Det gagnar inte konsumenterna. Nu tror inte jag att vi, om vi upphäver planmonopolet, kommer att bli av med våra närbutiker. De kommer troligtvis att få ett annat utseende. Jag tror att vi kommer att gå mot en utveckling där vi dels får större prispressarföretag, dels får fler närbutiker. Det kommer också att innebära att det blir prispress på dessa. De som inte tar sig till de större butikerna gynnas också av lägre priser. Livsmedelshandlare vill ha så många kunder som möjligt. De kommer att försöka göra allt för att lösa detta problem.

Rune Evensson, det är riktigt att matpriserna har sjunkit något, men osten kostar fortfarande 90 kr. kilot.

Det är en litet märklig beskrivning som Rune Evensson gör av hur litet politikerna har petat i planerna. Sedan svartmålar han det som kommer att hända. Det är inte speciellt trovärdigt.

Anf. 11 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Det var ett sensationellt uttalande av Dan Eriksson, vill jag påstå, som svar på min fråga om det kommunala planmonopolet. Han vill alltså avskaffa det kommunala planmonopolet.

Det kommunala planmonopolet införde vi i Sverige 1947. Det var en klar överenskommelse mellan alla partier i Sveriges riksdag. T.o.m. dåtidens hö-

gerparti tyckte att det var en reform i tiden. Därefter har alla tyckt att det är riktigt att det är kommunerna som skall styra planeringen och att det skall ske i dagens samverkans- och samrådsform. Alla partier var överens då, alla partier är överens i dag, utom det nya partiet Ny Demokrati. Det är enligt min uppfattning en sensationell uppgift som Dan Eriksson lämnar.

Ny Demokrati vill alltså föra tillbaka sådana här frågor till det tillstånd som rådde före 1947, när den enskilde markägaren själv skötte all planering och bestämde hur han ville ha sitt område, utan att behöva ta någon som helst hänsyn till andra människors synpunkter och önskemål i den stora process som vi har i samhället i dag. Detta är sensationella uppgifter.

Anf. 12 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Jag får be Rune Evensson om ursäkt. Jag uttryckte mig ottydligt.

Det vi vill upphäva inom det kommunala planmonopolet täcks av det förslag till ändring i PBL som vi står inför i dag. Vi vill inte upphäva hela planmonopolet. Jag beklagar att jag sade fel.

Anf. 13 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Med anledning av Dan Erikssons anförande vill jag säga att det i långa stycken var ett ganska riktigt resonemang, även om Dan Eriksson tog ut svängarna ganska ordentligt och gav sig in på livsmedelspolitikens prissättningsmekanismer, som kanske ligger något vid sidan av dagens överläggningar.

Det jag ville fästa uppmärksamheten på var ett uttalande som jag i och för sig tycker att det var bra att Dan Eriksson gjorde, nämligen att de politiker som inte ser till att konkurrensen kan leva fullt och fritt och som inför bestämmelser som fördyrar varorna inte har tagit sitt ansvar. Visst är det så. Därför vill jag ställa en fråga till Dan Eriksson: Hur kan det komma sig att Ny Demokrati vill medverka till att lika konkurrensförhållanden inte skall råda i våra butiker? En del skall tvingas att ha en typ av prismärkning som är dyrare än vad andra butiksägare har. Kan det verkligen vara att ta sitt ansvar för den fria konkurrensen?

Anf. 14 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Bertil Danielsson syftar på prislapparna. Innan vi har en fri konkurrens är det viktigt med prislappar. Konsumenter skall kunna jämföra. Det verkar prispressande. Men vi är inte för regleringar. Så snart vi har en riktig konkurrens kan vi också avstå från prislapparna.

Jag tycker att debatten här i dag i alla fall har visat att politiker inte skall ägna sig åt att sälja ost.

Anf. 15 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Det var kanske ett något förvånande uttalande. Innan vi har fri konkurrens får vi finna oss i att konkurrensen begränsas, dvs. vi måste alltid ha prislappar i vissa butiker. Det är kontentan av Dan Erikssons uttalande. Det är kanske litet förvånande. Förmodligen är det en felsägning även det.

För att konkurrensen skall bli fri måste den vara lika för alla butiker. Blir den lika, är det ett led i försöken att få en friare konkurrens. Släpp ert krav, så kommer vi en bit på den väg som vi, såvitt jag förstår, gemensamt vill vandra.

Anf. 16 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Problemet i dag är att vi har en oligopolsituation. Det är några få jättar eller drakar som är förhärskande på marknaden. Det kommer att bli ett svårt arbete att få bort dessa, men vi måste hjälpas åt. Det ansvar som vi politiker måste ta är att skapa förutsättningar för en riktig konkurrens, inte nöja oss med en halvmesyr. Men innan vi når dit är ett led fortfarande att ha prislapparna kvar i våra livsmedelsbutiker. Det möjliggör för konsumenterna att jämföra priserna på ett annorlunda sätt än vad annars skulle vara fallet. Det är viktigt i dag när vi inte har en riktig konkurrens.

Anf. 17 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Först vill jag tacka Dan Eriksson från Ny Demokrati för ett väldigt bra inlägg vad gäller att få bort momsens på maten. Det är nämligen ett krav som vänsterpartiet har drivit under många år. Men vi tycker att de förändringar som vi har fått genom den sänkning som nu genomförts bara är en liten del i hela matmomsfrågan. Det är väldigt bra att också Ny Demokrati nu kommer att arbeta oförtrutet vidare för att få bort matmomsen.

Jag kan konstatera att det tydligen är så att Dan Eriksson inte handlar så ofta själv. Det tycks vara en nyhet för Dan Eriksson att priserna på maten är så höga. Det kan vara bra att göra flera besök i butiker för att kunna hjälpas åt i kampen mot matmomsen.

Vad gäller att öka konkurrensen instämmer vi i att det är viktigt att det inte bara är ett litet antal stora företag som styr marknaden. Det tror jag inte är till godo för konsumenterna.

Jag vet inte om man kan, som Dan Eriksson gör, jämföra t.ex. jättar inom möbeltillverkningen med små livsmedelsbutiker. Att ha affärer som Ikea, som ju är framgångsrik med låga priser och som underlättar för kunderna att ta sig dit och få med sig sina saker hem, kan väl inte vara en framkomlig väg när det gäller att köpa mjölk och bröd. I Stockholm skall man väl inte behöva åka in till Hamngatan och ta buss för att köpa mjölk och bröd ute i Kungens kurva. Det var bara en liten fundering över hur Dan Eriksson tänker sig.

Till slut om kommunernas intressen. Det måste uppenbarligen vara så att ni i Ny Demokrati inte tror att man ute i kommunerna har kompetens att bedöma den lämpliga placeringen för en butik, att tillvarata alla invånares intressen, inte bara intressen hos ett litet antal företag som vill tjäna pengar på människor. Det är uppenbart att man inom Ny Demokrati inte tycker att det är särskilt angeläget.

Nu undrar jag alltså: Tror ni inte att man ute i kommunerna kan göra denna bedömning?

Anf. 18 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Jag vet att det är ett gammalt vänsterkrav att få bort matmomsen. Det är bra, där är vi överens. Vi måste nu följa upp frågan. Men politi-

ker skall inte bestämma för människor. Det är bl.a. detta som lett till de höga matpriserna. Vi måste släppa loss de krafter som vill pressa priserna. Vi måste hjälpas åt att stimulera konkurrensen i stället för att detaljreglera. Annars kommer vi aldrig ur det här.

Exemplet med Ikea visar att då det kommer in lågprispressare, behöver det inte betyda att hela branschen slås ut. Jag har tittat i telefonkatalogen och upptäckt att det, trots att Ikea finns, är sju sidor möbelhandlare i Stockholmskatalogen. Jag tror att det även kommer att finnas flera livsmedels-handlare. Människor behöver närhet till sin butik, men man behöver också butiker som kan hålla priserna nere. Det är orimligt att vi skall betala 30 % för mycket för den mat som vi äter.

Anf. 19 EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Jag instämmer i fråga om konkurrensen. Det är viktigt att pressa matpriserna. Men jag tror inte att den åtgärd som Dan Eriksson och den borgerliga majoriteten föreslår, en förändring i PBL, kommer att öka konkurrensen och samtidigt underlätta för de invånare som inte är särskilt köpstarka och invånare som har svårt att ta sig långa vägar till köpcentrum.

Anf. 20 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Ändringen i PBL ensam kommer inte att uträtta underverk, men det är en liten viktig del i en stor process som vi måste genomgå för att få riktig konkurrens. Det här tänker vi driva.

Jag ville med mitt anförande markera den vilja som vi har att kämpa med näbbar och klor för att få ned matpriserna för vanliga människor.

Anf. 21 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Den borgerliga majoriteten i bostadsutskottet föreslår att en förändring skall göras i PBL, så att kommunerna inte längre har möjlighet att i detaljplan precisera handelsändamålet till en viss form av handel. Utskottsmajoritetens mening är att man därmed uppnår en effektivare konkurrens inom detaljhandeln.

Enligt mitt förmenande ger PBL och uttalandena i förarbetena till lagen goda förutsättningar för att pröva markens användning för olika ändamål utan att konkurrensen i något väsentligt avseende sätts på spel.

Genom reglerna i PBL kan kommunen bestämma var på marken det är lämpligt att bedriva olika slag av verksamheter. Däremot ger inte det kommunala planmonopolet rätt att bestämma vem som skall bedriva verksamheten.

I propositionen hävdar regeringen att skillnaden i omgivningspåverkan mellan olika former av handel i praktiken saknar betydelse, eftersom olika verksamheter naturligt kan antas söka sig till för verksamheten ändamålsenliga platser.

Det som är ändamålsenligt för handeln och för den stora gruppen bilburna konsumenter är inte ändamålsenligt för dem som saknar bil, inte heller för miljön. Redan nu flyttar handeln ut från stadskärnor och bostadsområden till stormarknader och köpstäder utanför staden eller till något industriom-

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

råde, dit det i stort sett är omöjligt eller i varje fall opraktiskt att gå, cykla eller åka kollektivt.

Om man tar bort möjligheten till reglering av olika former av handel, kommer det att innebära risk för ytterligare utflyttning av butiker från stadsdelscentra och bostadsområden. Om detaljhandeln tillåts flytta till platser dit det inte på något rimligt sätt går att ta sig utan bil, kommer t.ex. äldre, handikappade och barnfamiljer utan tillgång till bil att få mycket svårt att klara sina inköp. Det ligger naturligtvis en frihet i att kunna ta bilen och köra ett antal mil för att handla, men att vara tvungen att göra det på grund av försämrat utbud på bostadsorten innebär ingen frihet.

Att moderaterna och folkpartiet glatt pläderar för att marknaden helt skall få råda är ingen överraskning, däremot inger centerns ställningstagande i denna fråga stor förundran. Miljöminister Olof Johanssons och "planminister" Görel Thurdins områden berörs av förslaget. Roland Larsson, riksdagsledamot för centern, har vid upprepade tillfällen motionerat om de problem som externa stormarknadsanläggningar medför: att närservicen slås ut, att biltrafiken ökar och att det därmed blir större problem med buller, avgasutsläpp osv.

Inser inte centerns företrädare att regeringens förslag kommer att få just de negativa följder som ni i andra sammanhang mycket kraftigt har tagit avstånd ifrån?

Det dagsaktuella problemet är att många affärsidkare gärna vill öppna butiker i industriområden. Här är marken billig, och det är lätt att ta sig dit för den stora gruppen bilister. Att de som saknar bil därmed blir utan service, att kommunens kostnader för hemtjänsten ökar och att biltrafiken och dess miljöstörningar blir än värre är inget som de behöver fundera över.

Finns det då inte vissa affärer som passar i industriområden? Jo, inom handeln med bilar, möbler, kylskåp och byggvaror, dvs. sådant som man till skillnad från t.ex. kläder, skor och livsmedel ändå inte kan ta hem på bussen eller cykeln. Det kan vara en fördel att slippa ha sådana affärer i stadskärnan, eftersom de med nödvändighet orsakar mycket trafik.

Men det förslag som den borgerliga majoriteten här har lagt fram innebär att kommunerna inte längre skall få besluta om lämpliga platser för olika slag av handel. Varför detta ingrepp i den kommunala självstyrelsen? I stället för att öka konkurrensen minskar ni mångfalden.

Efter den föreslagna ändringen i PBL har kommunerna vid planläggning av ett industriområde endast att välja mellan att tillåta handel eller inte. De kommuner som vill fortsätta att eftersträva en god närservice för boende och konsumenter ställs inför problemet att de, trots att de inte skulle ha haft något emot att godkänna handel med möbler, kylskåp o.d. i ett industriområde, inte kan medge detta, eftersom de samtidigt vill motverka en oönskad lokalisering av livsmedelsförsäljning. Jag frågar: Kan detta verkligen vara er mening?

Fru talman! Med hänvisning till det anförda yrkar jag bifall till reservationen av Oskar Lindkvist m.fl. och avslag på hemställan i betänkandet.

Anf. 22 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Samstämmigheten är uppenbarligen väldigt stor inom socialdemokratin. Man beskriver framtiden som utomordentligt dystert och ödesmättad.

Man kan dra den slutsatsen att varje butik som nu finns i städernas centrala delar i ett slag skulle upphöra efter den 1 april, som om alla butiker som nu har en god service för de närboende i och med riksdagens beslut skulle stänga sina dörrar och flytta ut till externa lägen för att slå upp stora varuhus, dit endast bilburna människor kan komma! Så kommer det självfallet inte att bli. Det är en beskrivning av verkligheten som inte ligger ens i närheten av vad som kommer att ske. Det kommer självfallet att finnas butiker, såväl i städernas centrala delar som litet utanför.

När det gäller planernas innehåll, kommer det givetvis att i detaljplanerna anvisas områden för handelsändamål. Däremot får man inte reglera typ av handel – om det skall vara fråga om livsmedel, kylskåpsförsäljning eller bilförsäljning. Det är denna lilla förändring som kommer att ske.

Det är en relativt måttlig begäran att vi låter konsumenterna i större utsträckning genom sina fria val få avgöra var de skall handla. Det kommer även i framtiden att finnas servicebutiker, med deras speciella karaktär, som tillgodoser behoven hos de människor som finns i närområdet. Dessa människor är fortfarande konsument, kunder, och behöver ju handla. Då kommer det också att finnas butiker i deras närhet.

Anf. 23 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande pågår det en utflyttning. Det är många affärsidkare som gärna vill lokalisera sina butiker till ett industriområde. Den föreslagna förändringen medför att kommunen inte kan hantera detta på annat än ett sätt. Om det finns ett bostadsområde med en närbutik i närheten av ett industriområde, där man i och för sig skulle kunna tänka sig handel med skrymmande varor – möbler, kylskåp och liknande – är det risk för att kommunen ställs inför valet att inte ha någon handel alls i detta industriområde för att värna närservicen. Ni minskar ju möjligheterna i stället för att öka dem.

Ni har en helt felaktig syn på den här frågan. Det behövs ingen förändring i PBL. Jag frågade Bertil Danielsson varför ni i det här fallet angriper den kommunala självstyrelsen. Kommunerna har redan i dag möjlighet att enligt PBL tillåta livsmedelsförsäljning i industriområden, och det förekommer också, bl.a. i många borgerliga kommuner. Dessutom ger PBL möjlighet att, när det finns sakskalet, reglera handeln för att värna närservice för boende och konsument, vilket förekommer i många socialdemokratiskt styrda kommuner.

Anf. 24 BERTIL DANIELSSON (m) replik:

Fru talman! Vi angriper inte den kommunala självstyrelsen. Den finns självfallet kvar. I och med det här förslaget har vi fastlagt att man inte får begränsa konkurrensen. Det är ett så vedertaget och övergripande mål att man inte ens med hotet att ta bort den kommunala självstyrelsen kan avvisa det krav som faktiskt finns. Man kan inte i fortsättningen ha ett system som

innebär att kommuner – politiker och tjänstemän – skall tala om var, när och hur människor skall handla. Vi måste låta konsumenterna själva få avgöra detta. Det kommer inte att bli någon revolution, men vi ökar i någon mån friheten för människor, och detta tillfälle skall vi ta vara på.

Anf. 25 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Som redan Rune Evensson har sagt vill också vi socialdemokrater givetvis ha en så bra konkurrens som möjligt. Det finns redan inskrivet i förarbetena till PBL att man i första hand skall se till att det blir konkurrens.

När det finns skäl skall man emellertid i vissa fall kunna reglera handeln. För vissa konsumenter kan det innebära en frihet att kunna handla på olika ställen, men problemet är ju att det blir en ofrihet för de konsumenter som inte har denna möjlighet. Det är det som frågan gäller.

Anf. 26 BERT KARLSSON (nyd):

Fru talman! Det är naturligtvis inte bara plan- och bygglagens fel att vi har världens högsta priser i Sverige, även om det till stor del beror på den. Vi skulle kunna spara ca 60 miljarder kronor i det här landet med en riktig konkurrenslagstiftning och om vi hade en plan- och bygglag som såg till att konkurrensen var fri.

I PBL står det mycket riktigt att man skall ta hänsyn till konkurrensen. För att åskådliggöra detta tänkte jag ta upp några exempel på hur det ser ut i en kommun.

I Grums kommun ville man starta en lågprisbutik. Ansökan lämnades givetvis in som vanligt, och naturligtvis blev det avslag. Och vem styrde i Grums kommun? Jo, ordförande var en Konsumföreståndare, medan en ICA-handlare var vice ordförande. Det förhåller sig på liknande sätt när det gäller många andra orter. Särintressena har helt styrt marknaden.

Varför tror ni att det finns tre grossister av betydande storlek i Sverige i dag? Jo, just för att det är kommunerna som har utfärdat tillstånden. Det här har varit ett sätt för socialdemokraterna att rädda KF:s dåliga affärer. Jag förstår att man i dag är mycket angelägen att göra det, för annars hamnar KF i samma situation som A-pressen. Den enda möjligheten för KF att konkurrera är nämligen att man skyddas på ett eller annat sätt, precis som pressstödet används.

Det låter litet underligt när man pratar om pensionärerna i dessa sammanhang. Vem är det som har sett till att närbutikerna har lagts ned? Jo, Konsum. Det är faktiskt oftast ICA som äger de närbutiker som finns i dag i Sverige, mycket beroende på att det är duktiga handlare som har klarat att driva närbutikerna ganska bra. Jag är helt övertygad om att de nya lanthandlarna, närbutiksägarna i framtiden, är de nya svenskarna. Det är de som kommer att se till att det finns service.

Den här fantastiska svartmålningen, att alla butiker plötsligt en dag skall slås ut bara för att det öppnas lågprisbutiker, för att det blir konkurrens, är ganska underlig. Det är i så fall konstigt att inte KF med sina OBS-varuhus och B&W-stormarknaderna tidigare har slagit ut närbutikerna, och att just

frifräsarna är de som hela tiden bär ansvaret, bara för att de säljer 20 % billigare.

Med min erfarenhet kan jag utan att överdriva säga att det i dag går att sälja livsmedel 20–25 % billigare. Det sade jag redan för två år sedan, när jag startade debatten. Och jag hörde här att man hade konstaterat att matpriserna har gått ned. Varför? Jo, för att vi fick i gång en debatt. Man började se över detta med priser, och man gjorde prisundersökningar.

Vad sade företrädare för ICA och Konsum till mig den sommaren jag började debatten? Jo, att det kanske går att sänka priserna med 2 %. Det dröjde ungefär ett halvår, och sedan sade företrädare för Hemköp i tidningarna att de kunde sänka priserna med 20 %. De sade också att de hade ljugit om priserna.

Självfallet är det så. I dag har vi en totalt styrd marknad. Politikerna i kommunerna har varannan gång gett tillstånd till ICA och varannan gång till KF. Sådan har fördelningen varit. Den har avspeglats i de olika kommunerna.

Det är mycket riktigt att vi i Ny Demokrati – åtminstone jag – litar absolut inte på politikerna. Det finns ett undantag, och det är Skara kommun. Där har t.o.m. socialdemokraterna förstått den här frågan och släppt konkurrensen fri. De har t.o.m. gett tillstånd till etablering i industriområden.

Det är underligt att pensionärerna spelas ut i det här sammanhanget. Socialdemokraterna har inte varit speciellt intresserade av att ge pensionärerna tillräckligt så att de kan leva ett normalt liv i det här landet. De får i vissa fall t.o.m. äta kattmat eftersom de inte har pengar. Det finns 60 000–70 000 pensionärer i dag som inte kan äta sig mätta. Ändå har inte politikerna visat intresse för att ge dem en dräglig tillvaro. Jag har ännu inte sett något förslag som har gjort att pensionen kan höjas. Däremot används det här i debatten för att stoppa dem som vill etablera lågprisbutiker.

Jag kan ta några fler exempel. Den 17 september ville ett dansk lågprisföretag, Supermarket, etablera sin första butik och grossistlager i Strängnäs. Företaget garanterade 20 % lägre priser. Men vem sade nej? Jo, socialdemokraterna tillsammans med en folkpartist. De ville inte ha konkurrens. Naturligtvis skyddades de intressen som redan fanns i staden, dvs. ICA och KF. Det fanns naturligtvis skäl. Det är hela tiden särintressena som styr. Samtidigt som det heter att det skall bli mer konkurrens i Sverige, sitter politikerna i kommunerna och stoppar konkurrensen. Det är viktigt att politikerna i riksdagen talar om för kommunerna vad riksdagens vilja är. Men nu har kommunerna levt ett eget liv, och de har bestämt själva. Ingen har kunnat överklaga. Kommunerna har hela tiden struntat i SPK och NO.

När dessa frågor diskuteras talas det mycket om hur svårt det kommer att bli för vissa grupper när allt tvingas att läggas ned. Vad jag vet har postkontoren lagts ned på många orter. Busslinjerna blir färre och färre. Det är socialdemokraterna som har haft möjlighet att styra dessa situationer.

Kooperativa förbundet har nu köpt Konsumföreningen i Stockholm. Vad sades? Jo, en mängd närbutiker skulle läggas ned.

I Linköping inträffade en annan ganska intressant händelse. En utredning angående ett köpcentrum utanför staden hade genomförts. En analys av handeln i glesbygden hade gjorts, och krav hade ställts på att centrumhan-

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

deln skulle fungera. Så fort beslutet hade fattats och etableringstillstånd hade givits till Konsum och Vivo, lade Konsum ner butiken i stadens centrum. Det är lustigt vad snabbt engagemanget att värna dem i centrum gick över.

Hela tiden används sådana argument. Men syftena är helt annorlunda. Det är fantastiskt att 1992 kunna stå och snacka på det här sättet då det råder en marknad med dessa höga priser. SPK och NO har gång på gång sagt att dagens utformning av PBL är helt fel. PBL hämmar den fria konkurrensen.

Jag kan här i riksdagen räkna upp tio femton exempel som visar hur viktig konkurrensen är. Trollhättan är ett exempel. Framför allt socialdemokraterna var motståndare till allt och stoppade allting. Socialdemokraterna hade ju att ta hänsyn till det nybyggda Obs. Det visade sig sedan att den konkurrens som ändå bildades, visserligen på olaglig väg, gjorde att priserna, totalt i hela kommunen, gick ner med 7–8 %.

Det här går att jämföra med den hycklande momssänkningen som har genomförts. För en matkasse innebär det ca 2 % lägre priser. Folk har lurats till att tro att det är fråga om 7 %. Verkligheten är inte 7 %. Momsen skulle egentligen ha sänkts till 23,5 % den 1 januari. Dessutom har den totala momsen höjts på alla varor, bara för att matmomsen skulle sänkas. Men matvaror är inte detsamma som dagligvaror, och de motsvarar ungefär 60 % av det som finns i en matkasse. Slår man ut alla dessa effekter, motsvarar sänkningen av matmomsen ungefär 2 %. SPK kommer också att visa i sin utredning att det inte är fråga om mer än några procent.

En fri konkurrens i det här landet – som skulle börja fungera omedelbart – skulle innebära en sänkning av matpriserna i första ledet på 10 % och på sikt 20–25 %.

Det här är inget svårt. Det är bara att kolla i lågprisbutikerna som redan finns i Sverige. Tyvärr är det svenska folket alltför slött. De kollar priserna i alldeles för liten omfattning.

Det är ett stort ansvar som vilar på personer på de olika lokala radiostationerna när de går ut och handlar en matkasse. Vad gör de? De handlar en matkasse med ett innehåll som motsvarar 150 kr., och de handlar sådana varor som alla butiker har ett lågt pris på. På så sätt blir de lurade av marknaden. Skall det göras en prisjämförelse måste matkassens innehåll motsvara minst 1 000 kr. Då framgår det hur mycket man tjänar.

Jag måste självfallet yrka bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 27 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! En stor del av detta anförande var en fortsättning på förra årets valdebatt. Jag vill erinra om den valdebatten. Det gick knappt att sätta på TV:n utan att se Bert Karlsson och Ian Wachtmeister stapla ölbackar.

Ett av de vanligaste utfallen i dessa inslag, som jag uppfattade det, riktade sig mot PBL och det kommunala planmonopolet. Bert Karlsson sade vid varje tillfälle att det kommunala planmonopolet skulle avskaffas. Därför vill jag ställa samma fråga till Bert Karlsson som jag ställde till Dan Eriksson i Stockholm. Har Bert Karlsson uppfattningen att det kommunala planmonopolet skall avskaffas?

Jag anser att Bert Karlsson har drivit upp denna fråga till enorma proportioner. Den lilla ändringen i plan- och bygglagen som vi nu står inför har han gett en större betydelse än vad den egentligen har. Om, som Bert Karlsson säger, butiker läggs ned på något ställe, finns det naturligtvis i planen möjlighet för en annan butik att etablera sig och skapa den konkurrens han talar om.

Bert Karlsson anspelar vidare på politiskt mygel och dubbelroller i kommuner. Jag är den förste att ta avstånd från sådant, och jag har samma uppfattning som Bert Karlsson. Där har vi i socialdemokraterna under många år arbetat mot mångsyssleriet, dvs. människor med vissa intressen skall inte sitta med i de beslutande organ som avgör dessa frågor.

Socialdemokraterna har drivit fram en förvaltningslag som förbjuder t.ex. personer med särskilda intressen att sitta i byggnadsnämnder och sköta sådan planering – just för att de inte skall komma i sådana situationer.

Det beslut som vi nu skall fatta kommer inte att pressa några matpriser. Bert Karlsson har under många år pratat om 20 %. Beslutet kommer inte att ha någon avläsbar effekt över huvud taget. Ändå säger Bert Karlsson att de höga matpriserna i Sverige beror just på PBL.

Om nu dessa punkter skall tas bort ur PBL – som vi är i färd att göra – och det finns människor som enligt Bert Karlssons uppfattning har dubbla roller, blir frågan vad som skulle hända om möjligheten togs bort för dem att reglera livsmedelsförsäljningen. Det är kanske samma människor som beslutar om planen i övrigt. Det är hela tiden fråga om en plan för handelsändamål, även om möjligheterna att styra livsmedelsförsäljningen tas bort. Jag kan inte se att det blir någon större skillnad.

Det är blåögt av Bert Karlsson att påstå att den här ändringen kommer att sänka matpriserna med 20 %.

Anf. 28 BERT KARLSSON (nyd) replik:

Fru talman! Jag tror kanske att jag har en viss erfarenhet av detta. Jag har jobbat med det under 30 år. Självfallet är det här en stor fråga. Det handlar om 20 %. Jag kan gärna ta med Rune Evensson ut en dag, så skall vi kolla vad det skiljer på mellan en Konsumbutik och en lågprisbutik. Det är ganska enkelt. Vi kan handla gemensamt, så att Rune Evensson inte tror att jag fuskar.

Vi har sagt att det fordras en förändring i planmonopolet. Vi sade i valrörelsen, kanske litet vårdslöst, att man skulle ta bort det helt. Vi tycker att det räcker med denna förändring. Men det viktigaste är att förklara för kommunpolitikerna vad vi pratar om här i riksdagen, att vi skall se till att få konkurrens. Det är det vi pratar om, och det har vi pratat om i valrörelsen hela tiden. Man får inte hålla på med sina särintressen i kommunerna.

Det är gott och väl att de som sitter i byggnadsnämnderna är befriade från särintressen. Men de flesta beslut i sådana här ärenden fattas i fullmäktige, och där finns det både Konsumföreståndare och ICA-handlare även i fortsättningen.

Anf. 29 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Eftersom vi införde denna möjlighet i plan- och bygglagen den 1 juli 1987 finns det inte så många planer i landet som innehåller denna passus.

I de flesta kommuner i landet är det faktiskt byggnadsnämnden som hand-
har detaljplaneringen, Bert Karlsson. De förbereder, lyssnar, sammanjäm-
kar och ställer ut planen. När allt detta är klart går planen till fullmäktige för
slutligt avgörande. Det är sällan några planer ändras i fullmäktige. Om det
skall ändras något i planen går den tillbaka till byggnadsnämnden.

Anf. 30 BERT KARLSSON (nyd) replik:

Fru talman! Rune Evensson har tydligen inte lyssnat på vad jag har sagt.
Jag har egen erfarenhet av detta. Jag fick öppna ett köpcentrum, och där fick
jag ha all handel utom livsmedelshandel. Folk skulle tvingas åka 8 km till ett
annat ställe för att köpa livsmedel. Jag tycker att det är att omyndigförklara
folk.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Rune Evensson. Nu kan han i och för sig
inte svara, och det är väl litet orättvist att fråga då. Socialdemokratiska par-
tiet är ju nästan detsamma som Konsum. I Skara kommun sitter i alla fall
många av socialdemokraterna i dess styrelse. Är det då inte svårt att vara
neutral i dessa frågor? Det är synd att jag inte kan få svar på den frågan.

Talmannen anmälde att Rune Evensson anhållit att till protokollet få an-
tecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 31 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Bert Karlsson talar om särintressen i kommuner, men det
finns ju också affärsidkare i riksdagen.

Jag skulle vilja fråga Bert Karlsson om han någon gång har begärt att få
öppna en butik i ett bostadsområde. Jag tror knappast att Bert Karlsson har
varit intresserad av det.

Den ändring i plan- och bygglagen som föreslås i dag innebär att all handel
skall vara tillåten i industriområden. Ett industriområde är särskilt avsett för
industriverksamhet. Där finns inga boende.

Bert Karlsson var vid ett tillfälle mycket intresserad av att öppna en köp-
stad mitt emellan Norrköping och Linköping, alltså mitt emellan två storstä-
der, något som man kan tycka är litet märkligt. Nu blev det inte så.

Bert Karlsson och andra frifräsare vill ha bort det kommunala planmono-
polet, därför att deras affärsidé är att etablera sig i exklusivt bilanpassade
lägen. Det är något som kommuner i alla fall hittills har brukat säga nej till.
Jag tycker att det är helt okej att Bert Karlsson som affärsidkare har dessa
synpunkter och önskemål. Jag förmenar honom inte det. Däremot ställer jag
krav på Bert Karlsson som riksdagsledamot. Som riksdagsledamot skall han
faktiskt se längre än till det egna intresset. Det är Bert Karlssons skyldighet
som riksdagsledamot att också värna de svaga grupperna i samhället. I detta
fall gäller det de som inte har bil och inte alltid lika lätt kan ta sig till butiker,
i och med att närbutiker får slå igen för att livsmedelsbutiker öppnas i indu-
striområden.

Anf. 32 BERT KARLSSON (nyd) replik:

Fru talman! Det verkar inte som om några närbutiker har slagits igen de senaste åren. Vad jag vet har de flesta butiker som kan komma att slås igen redan slagits igen. Det kommer inte att hända speciellt mycket i framtiden.

Det är ganska intressant med planerna i Linköping. Jag kan upplysa om att planeringen gjordes tillsammans med Konsum. I detta fall hade tydligen Konsum samma intresse som jag.

Denna debatt handlar inte om var jag vill öppna butiker. Den handlar om helt andra saker. Vi kan ju ta upp detta med de svaga grupperna. Hur kommer det sig att Konsum knappast har någon enda lanthandel här i landet? Konsum var först att lägga ner och fortsätter att lägga ner i hög takt. Det skulle vara intressant att höra. Konsum ligger ju ganska nära socialdemokratiska partiet.

Anf. 33 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Bert Karlsson. Jag sade redan i mitt inledningsanförande att det tyvärr är många närbutiker som redan har försvunnit. Men i och med detta förslag kommer det att bli ännu fler. Det är det som flera av oss har velat påtala.

Konsum finns i externa lägen men driver också många butiker i bostadsområden. Det vet Bert Karlsson. Min fråga till Bert Karlsson var om han inte har varit intresserad av att öppna en butik i ett bostadsområde. Jag är säker på att den kommun som han frågar gärna skulle låta honom etablera sig. Jag tror inte att han har ställt den frågan.

Jag håller med om att det tidigare har förekommit att man inte har haft ett tillräckligt anbudsförfarande. Det sades också från vänsterpartiets sida. Det är inte PBL det är fel på. När kommunalpolitikerna har uttalat var det är lämpligt att driva handel skall ett anbudsförfarande ske, så att alla intresserade har möjlighet att lämna in anbud. Men att ändra plan- och bygglagen är fel åtgärd.

Anf. 34 BERT KARLSSON (nyd) replik:

Fru talman! Det trodde vi också på en gång i tiden. Vi försökte med kommunalrådet, som då var socialdemokrat och hette Göte Andersson. Vi trodde också på ärlighet. Han gjorde t.o.m. en undersökning om vilka butiker som skulle vara billigast. När han insåg att resultatet av undersökningen inte skulle sammanfalla med hans intressen hemligstämplade han det. Det visade sig att Konsum var dyrast och näst dyrast var Vivo. De som var billigast fick aldrig chansen. Man hemligstämplade papperen. Det är så Sonia Karlsson tycker att det kommunala ansvaret skall skötas.

Jag har fortfarande inte fått något svar på varför Konsum alltid lägger ner småbutiker, lanthandlar osv. och inte har tagit något ansvar. Jag har inte heller fått svar på min fråga om posten. Om man nu värnar om de svaga grupperna, varför lägger man då ner postkontor och varför drar man in busslinjer?

Talmannen anmälde att Sonia Karlsson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 35 BIRGER ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tar möjligheten att efteranmäla mig till debatten, eftersom både Rune Evensson och Sonia Karlsson hade synpunkter på centern i detta avseende.

Jag kan börja med att lämna en upplysning till alla debattörer om hur det har varit med nedläggningar av dagligvarubutiker. Av en rapport som jag har framgår det att antalet dagligvarubutiker och varuhus har minskat från ca 30 000 år 1950 till ca 8 900 år 1983. Under den tiden regerade huvudsakligen socialdemokraterna.

Det är riktigt som Rune Evensson sade att socialdemokraterna och centern gjorde en överenskommelse för att vi skulle kunna föra plan- och bygglagen i hamn. Det var en lång utredningsperiod som då äntligen nådde ett slut. I en så ny och omfattande lagstiftning – plan- och bygglagen har ju inte varit i bruk så länge – måste en hel del justeringar göras. Därvidlag tog bostadsutskottet det första initiativet redan innan lagen hade trätt i kraft.

Det är nödvändigt att göra en hel del småjusteringar. Det intressanta är att när socialdemokraterna kommer med justeringsförslag är de tydligen väl genomtänkta. Men när vi på den borgerliga sidan har ett gemensamt förslag till justering, då opponerar sig Rune Evensson.

Socialdemokraternas reservation i bostadsutskottets betänkande nr 10 börjar så här: "Konkurrensen inom handeln är viktig."

Till bostadsutskottets betänkande har fogats ett yttrande från näringsutskottet, där socialdemokraterna i en avvikande mening framhåller följande:

"Inledningsvis vill näringsutskottet instämma i att konkurrens inom handeln är viktig."

Samma uppfattning har ju Bertil Danielsson framfört under den här debatten. Det innebär såvitt jag kan förstå att vi är ganska överens i denna fråga. Jag delar helt och fullt de synpunkter Bertil Danielsson som talesman för regeringen har framfört.

Såvitt jag uppfattat av debatten är det närmast en mindre gradskillnad mellan socialdemokraternas och regeringens synpunkter. Men det är i politiska debatter ofta så, att små skiljaktigheter blir uppförstorade.

Jag vill nu anföra några synpunkter på externetableringar, som Sonia Karlsson var inne på. Med externetableringar menar jag handelsetableringar som inte lokaliseras till en tätorts centrala delar eller till bostadsområden där butiker av olika slag redan finns.

En externetablering karakteriseras vanligen av två faktorer, nämligen låga hyror och ett läge med god tillgänglighet för bilburna kunder. Man talar ofta om stormarknader, och ofta är det fråga om lågprishandel.

Det tycks inte ha genomförts någon utredning som försökt kvantifiera de ekonomiska effekterna av stormarknadsetableringar med avseende på olika kundkategorier. De synpunkter som har framförts här i dag har mest varit uppfattningar om hur stormarknaderna har utvecklats. Att man inte har gjort några omfattande undersökningar beror väl på en mängd förhållanden. Vi kunder är olika, vi tillhör olika stora hushåll, vi har olika inköpsvanor, olika önskemål osv. Det är troligen mycket omständligt att göra en omfattande utredning och att ta med alla dessa faktorer i utredningsresultatet.

Jag har dock hittat en rapport från företagsekonomiska institutionen vid

Stockholms universitet, där man jämför stormarknader, stora butiker och små butiker. I rapporten konstateras att ett system med små och stora butiker är samhällsekonomiskt mer lönsamt än stormarknader. Resurssvaga grupper utan bil gynnas, och det har flera tidigare talare varit inne på.

Samtidigt visar rapporten att ett större inslag av stormarknader kan vara hushållsekonomiskt lönsamt. Inköpspriserna ligger lägre i dessa, bl.a. av det skälet att vi konsumenter själva hjälper till med en del av distributionskedjan, vi kan göra storinköp, eftersom hushållen numera har goda förvaringsmöjligheter, osv. Det föreligger alltså en skillnad mellan vad som är hushållsekonomiskt lönsamt och samhällsekonomiskt lönsamt. Därför kan man komma fram till litet olika slutresultat med hänsyn till hur man bedömer de olika faktorernas tyngd.

Jag kan hålla med Sonia Karlsson om att dessa förhållanden givetvis har en ganska stor kommunalekonomisk betydelse. Färdtjänst och hemtjänst är tunga kostnadsposter i den kommunala ekonomin. I många kommuner har man därför startat försök – och det tycker jag är värdefullt – med nya former av dagligvarudistribution till pensionärer.

Det finns alltså både för- och nackdelar med externetableringar. Vi är inom centern mycket väl medvetna om detta. Nackdelarna har socialdemokraterna dragit fram här i debatten, och det finns ingen anledning att mer beröra dem. Däremot har man, enligt mitt sätt att se, från socialdemokraterna inte tryckt tillräckligt hårt på konkurrensen.

Jag vill nämna, vilket har framhållits också tidigare i debatten, att konkurrenskommittén i sitt betänkande föreslagit att konkurrens borde ingå i den avvägning mellan olika intressen som skall göras enligt PBL. Vi i centern har gjort en samlad bedömning i denna fråga, och jag vill avslutningsvis yrka bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande 10.

Anf. 36 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Birger Andersson försöker här säga att skillnaden i uppfattning mellan oss är en gradskillnad. Det är verkligen ingen gradskillnad, utan en stor skillnad mellan uppfattningarna. Vi vill inte att detta förbud för kommunerna införs, utan vi vill att denna fråga skall avgöras av kommunerna.

Denna uppfattning stod vi socialdemokrater och ni centerpartister för 1987, när PBL antogs, och vi var så sent som förra året överens i denna fråga. Men nu är det så, Birger Andersson, att centerpartiet inte längre har någon talan. Ni har inte längre någon egen uppfattning, utan det är nu moderaterna som bestämmer.

Tidigare kunde vi gemensamt utträta en hel del. Jag vill därför fråga Birger Andersson: Har centern ingenting att säga till om i regeringen?

Ni säger er ibland värna om de utsatta, men det är mera i tal än i handling. Kommer centern nu att tillåta att regeringen nu steg för steg kanske plockar sönder PBL? Det är viktigt för oss att inför framtiden veta hur vi skall ställa oss. Skall den överenskomna kompromissen gälla eller skall vi gå ifrån uppgörelsen, så att vi på vårt håll kan verka för de ändringar som vi skulle vilja ha men som vi hittills hållit tillbaka av respekt för uppgörelsen med centerpartiet? Det är viktigt att få besked i dessa frågor här. Centern påstår sig

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

många gånger vara hårt engagerad i miljöfrågor, men det här går i en helt annan riktning.

Birger Andersson säger att vi inte tillräckligt har tryckt på konkurrensen i denna fråga. Jag vill säga till Birger Andersson: Läs då vår motion, vår reservation och PBL-propositionen, som framlades 1985! Där finner han svar på alla de frågor som han ställer.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att jag inte fick något svar från Bert Karlsson angående det kommunala planmonopolet.

Anf. 37 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hade tyvärr vissa svårigheter att från min bänk höra Rune Evenssons synpunkter, men jag tror att jag uppfattade en hel del av dem.

När det gäller PBL är det så, Rune Evensson, att det har gjorts justeringar hela tiden efter dess tillkomst. Det är självklart att man när man finner det nödvändigt får fortsätta att göra justeringar. Det intressanta är att när socialdemokraterna kommer med förslagen, anses det vara väl motiverade justeringar, men när den nya fyrpartiregeringen kommer med förslagen, är det enligt socialdemokraternas sätt att resonera uppåt väggarna.

När det gäller vårt inflytande i regeringen vill jag säga att det är fyra partier som deltar i den och att partiernas synpunkter självfallet måste vägas mot varandra. Men jag har också framhållit i mitt inlägg att vi har gjort en samlad bedömning. Vi tycker att konkurrensaspekten skall väga mycket tungt.

Det finns alltså två vågskålar, och vi tycker att det klart väger över åt det håll som anges i majoritetens hemställan i betänkandet.

Om Rune Evensson hade lyssnat hade han också hört att jag sade att det finns en hel del nackdelar. Den ende som har tagit fram utredningsmaterial och inte bara kommit med tyckande är faktiskt jag, som hänvisade till en rapport där det klart framgår att det finns skillnader mellan en samhällsekonomisk och en hushållsekonomisk bedömning. Det är på den punkten svårigheterna ligger, men vi i centern har gjort vår bedömning och ställer oss bakom utskottsmajoritetens hemställan i betänkandet.

Anf. 38 RUNE EVENSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill erinra Birger Andersson, som kanske inte var med när vi socialdemokrater träffade PBL-överenskommelsen med centerpartisterna i riksdagen, om att denna överenskommelse omfattade de stora och tunga delarna av PBL. Vi var inte överens om alla detaljer, och om Birger Andersson går tillbaka till det beslut som fattades 1985, skall han finna att det förelåg reservationer från centerpartiet i vissa detaljfrågor.

På de punkter som överenskommelsen omfattade har vi inte ändrat oss. Vi står för den uppgörelse som vi har träffat, men det gör inte centerpartiet nu, utan ni viker er för moderaterna och låter dem bestämma i denna fråga.

Anf. 39 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Rune Evenssons inlägg är typiskt för den som inte har några verkliga argument att komma med. Om man har träffat en överenskommelse för fem år sedan gäller den självfallet tills det blir aktuellt att göra vissa

justeringar, och det har, Rune Evensson, gjorts justeringar under alla år sedan PBL trädde i kraft den 1 juli 1987. Därför skall Rune Evensson inte säga att detta är en speciell företeelse.

Jag vill upprepa vad jag tidigare sade, att när den socialdemokratiska regeringen kom med förslag om ändringar i PBL, förslag som jag för min del inte alls hade fått någon kännedom om, ansågs det väl motiverat, men att när den nya regeringen nu kommer med ändringsförslag, är det tydligen fullt och felaktigt att ställa sig bakom dem. Jag har svårt att förstå Rune Evenssons argumentering i detta sammanhang.

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

Anf. 40 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! I mitt inledningsanförande uttryckte jag just min förundran över att centerpartiet hade gått med på förslaget. Dessutom fanns ingen centerpartist uppsatt på talarlistan. Jag tyckte att det var tråkigt, så jag vill ändå uttala min positiva syn på att Birger Andersson sedan kom till kammaren.

Jag hänvisade också till att Roland Larsson har skrivit en utmärkt motion om vådan av stormarknadsetableringar. Problemet är ju att den förändring som föreslås i plan- och bygglagen innebär att kommunerna inte kan motsätta sig livsmedelsförsäljning i industriområden, som ofta ligger så avsides att de i princip kommer att bli som externetableringar.

Precis det som Birger Andersson framförde som negativt med externetableringar kan komma att uppstå i och med att det förslag antas som vi i dag har att ta ställning till, och liksom Rune Evensson tycker jag att det är tråkigt. I det här fallet har centerpartiet och socialdemokratin i mycket en gemensam syn på problemen, och därför tycker jag att det är synd att centerpartiet har varit tvunget att vika sig i denna fråga.

Anf. 41 TALMANNEN:

Innan jag ger Birger Andersson ordet för replik vill jag erinra om den rekommendation som finns utfärdad, att utskottets majoritet resp. reservanter normalt skall företrädas av endast en representant i kammardebatten.

Anf. 42 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Sonia Karlsson lyssnade på mitt inlägg. Jag försökte alltså väga för- och nackdelar mot varandra, och jag sade att det finns en hel del nackdelar med stormarknadsetableringar.

Jag har läst Roland Larssons motion, men jag pekade också på den rapport där man visade att det är skillnad mellan den samhällsekonomiska bedömningen och den hushållsekonomiska bedömningen. Det finns väldigt många hushåll som har glädje och nytta av att kunna göra storköp i en stormarknad, ta hem varorna i stora kvantiteter och förvara dem.

Det finns som sagt både för- och nackdelar. Det finns två vågskålar, och vi har från centerns sida gjort en samlad bedömning. Vi anser att konkurrensaspekten skall väga så tungt att fördelarna väger över. Vi ställer alltså upp på hemställan i bostadsutskottets betänkande nr 10.

Anf. 43 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Med hänvisning till den upplysning jag fick av fru talmannen avstår jag från ytterligare replik.

Anf. 44 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Med det beslut som kammarens majoritet inom kort kommer att fatta i det här ärendet minskar de kommunala politikernas makt, och konsumenternas inflytande ökar. I någon mån för vi då den fria konkurrensen ett litet steg framåt. Jag misstänker väl i och för sig att det inte blir någon revolution utan att Dan Erikssons ost kommer att kosta ganska mycket i morgon också, men det är ett litet steg på vägen. Det tycker de borgerliga partierna med stöd av Ny Demokrati är bra.

Jag lyssnade med intresse på Bert Karlssons anförande, för att höra vad det är för ytterligare åtgärder som erfordras. Det som nu sker är ju allt som behöver göras på det kommunala planmonopolets område, sade han. Jag tror att Bert Karlsson angav tre saker som var nödvändiga för att verkligen stärka den fria konkurrensen på livsmedelsområdet.

Om jag hörde rätt, var det för det första en riktig konkurrenslagstiftning, för det andra att särintressen inte tillåts styra och för det tredje att politikerna – sagt med understrykande av det kollektiva och med lätt sarkastiskt uttal – håller fingrarna borta och inte sitter i de kommunala sammanträdesrummen och krafsar varandra på ryggen.

Jag kan då som en mer personlig bekännelse säga att jag kan hålla med om de där tre punkterna. Om vår konkurrenslagstiftning medger för ICA att köpa Metro i Stockholm, är det enligt min uppfattning ett exempel på att konkurrenslagstiftningen är tandlös.

Jag tycker också att det är bra när Bert Karlsson driver matprisdebatten, men det som bekymrar mig litet grand är ju att Bert Karlsson under sin väldigt korta karriär i kammaren har utvecklats till en utomordentligt traditionell politiker, mer traditionell än de flesta politiker, utom möjligen i klädseln. Det har han av tre skäl.

Han representerar nämligen enligt min uppfattning just de tre saker som måste justeras, om vi skall få en bättre fungerande konkurrens. Han lägger sig klåfingrigt i, han begränsar konkurrensen, och han låter särintresset styra. Han låter faktiskt särintresset styra ett helt parti.

Vi har haft en situation där handlare Hansson och handlare Svensson har kunnat konkurrera om kundernas gunst på många olika sätt, bl.a. genom sättet att utmärka sina priser. Hansson har kunnat sätta prislappar på alla sina burkar, och Svensson har kunnat sätta sina lappar på hyllkanterna. Då hjälper Ny Demokrati och Bert Karlsson socialdemokrater och kommunister att tvinga alla små handlare att sätta prislapp på varenda burk, trots att det fördyrar för konsumenterna och trots att det undanröjer ett konkurrensmedel mellan de olika livsmedelshandlarna.

Det som är så väldigt fiffigt är ju att handlare Karlsson – i vart fall handlare Bert Karlsson i Skara inte påverkas av det här. Med politikens nyspråk bedriver Bert Karlsson partihandel och inte detaljhandel när han kränger sina varor i köpstaden i Skara. Då behöver han inte sätta på några prislappar, och det är ju fiffigt.

Ny Demokrati motionerar om sänkt moms på nöjesfält, eftersom Bert Karlsson driver ett nöjesfält. Men man skall höja momsen på cirkusföreställningar, för Bert Karlsson gillar inte cirkusdirektör Bronett vid Cirkus Scott. Så här är det på punkt efter punkt. Det är särintresset som talar.

Det sägs att intresset aldrig ljuger. Jag må säga att det är sällan som intresset talar så oförblommerat som det gör när Bert Karlsson öppnar sin i och för sig mycket viga mun här i kammaren.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 45 BERT KARLSSON (nyd):

Fru talman! Det där var ju ett påhopp! Jag driver över huvud taget ingen verksamhet i någon köpstad. Jag har inga som helst intressen i och har aldrig haft det i några butiker. Det har inte varit fråga om någon grossistverksamhet heller. Så där är Mikael Odenberg ute och cyklar. Det är bra om man tar reda på saker och ting innan man pratar. Jag brukar göra det faktiskt.

När det gäller turistmomsen får vi väl se vem som får rätt. Jag säger att den är en katastrof för svensk turism. Vi kan inte konkurrera. Men det är ju ganska enkelt för Skansen att betala in moms, när den får 40 miljoner av stat och kommun och landsting i ersättning. Man tar alltså in moms och ger sedan subventioner till en del institutioner när de inte klarar sin verksamhet.

Av 60 milj.kr. i omsättning får Skansen som sagt 40 miljoner. Det är detta jag har reagerat mot. Vi skall kunna konkurrera på lika villkor. Jag kan räkna upp 20 parker som får subventioner. Furuviik får 10 miljoner, Borås parken får 10 miljoner, Liseberg får ett enormt antal miljoner, och Folkets Park i Malmö fick 30 miljoner i underskottsstöd. Det får inte den frie. Därför är det väldigt tufft att också behöva betala moms på det hela.

François Bronetts verksamhet är inte momsbelagd över huvud taget, och han har aldrig någonsin betalat skatt i Sverige. Det är detta jag har reagerat mot.

Anf. 46 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag skall kanske inte inlåta mig på någon diskussion om Skansen. Jag misstänker att vi kommer väl långt från plan- och bygglagen då.

Jag har bara pekat på det intressanta sammanträffandet att Bert Karlsson och Ny Demokrati är för en klåfingrig prislappsreform som inte drabbar Bert Karlsson, att man vill sänka momsen särskilt på nöjesfält som en framträdande ledamot av Ny Demokratiska riksdagsgrupp driver, att man vill införa moms på cirkusföreställningar därför att Bert Karlsson inte tycker om direktören i Cirkus Scott.

Nu fogade Bert Karlsson till att samme cirkusdirektör inte betalar skatt i Sverige, och därmed har vi fått en förklaring till varför Ny Demokrati motionsvis har föreslagit att vi skall registrera vad varenda svensk bor i för lägenhet, som ett inlägg i debatten om direktör Bronetts skattskrivning.

Jag tycker att de här sammanträffandena är litet för många, och jag tillåter mig att dra bestämda slutsatser av dem.

Anf. 47 BERT KARLSSON (nyd):

Fru talman! Det är ju kolossala påhopp jag blir utsatt för. Tydligt finns det ingen i riksdagen mer än jag som har intressen som kolliderar ibland. Tydligt är det ingen av moderaterna som driver någon form av företag eller någon moderat som har nytta av att man sänker förmögenhetsskatten, osv. Jag tror att vi alla någon gång pratar om våra egna intressen.

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen

När det gäller prislappen är det mycket enkelt. Jag skulle vilja ta med moderaten som hoppat på mig till en butik och se om han kommer ihåg från hyllan till kassan vad varorna kostar som han har stoppat i sin vagn.

Det är nämligen en förutsättning för att man skall veta om man har betalat rätt.

Dessutom är det inte fri konkurrens i dag. Därför behöver folk veta och jämföra när de kommer hem. Jag tror att ingen kan komma ihåg alla de här tusen priserna i butiken – och kombinera dem med priserna i ytterligare en butik.

Man skall vara mycket försiktig när man talar i egen sak. Jag fick ingen kommentar till vad jag sade när jag var anklagad för att driva handel i "köpstan", osv. Det avfärdar man genom att över huvud taget inte svara. Jag tycker att moderaterna skall vara mycket försiktiga när de pratar i de här termerna. Det finns faktiskt moderater som då och då pratar i eget intresse – och jag tror att vi alla gör det.

Anf. 48 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Jag tror visst att det finns åtskilligt fler ledamöter än Bert Karlsson som talar i egen sak. Frågan är huruvida det är något bra försvar för Bert Karlsson.

Det är säkert så, att jag har mycket svårt att komma ihåg priserna på olika varor under min färd från hyllorna till kassan. Men poängen, om den nu gick Bert Karlsson förbi, är att jag anser det vara *min* sak. Mitt besök i livsmedelsaffären är en sak mellan mig och handlaren, och jag undanber mig att Bert Karlsson, eller någon annan politiker av vilken partifärg det vara månne, lägger sig i mitt besök i livsmedelsaffären och min eventuella förmåga att hålla reda på priserna. Men det är just den typen av klåfingrighet som Bert Karlsson, tillsammans med socialdemokrater och kommunister, tyvärr har ägnat sig åt.

Anf. 49 BERT KARLSSON (nyd):

Fru talman! Vi gjorde det mycket enkelt för oss i det här sammanhanget, för vi var litet osäkra. I och för sig hade väl jag min uppfattning ganska klar, men det fanns en del i vårt parti som kanske tyckte annorlunda. Vi frågade faktiskt konsumenterna hur de ville ha det – och vi hittade inga konsumenter. Däremot ringde alla ICA-handlare i hela Sverige och protesterade – naturligtvis. Då tyckte vi att det var ganska solklart var vi skulle ställa oss i den här frågan. Det handlar helt enkelt om att vi har tillgodosett vad konsumenterna vill ha. Det tycker vi är viktigare än att tillfredsställa några få politiker.

Anf. 50 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Det vore bättre om konsumenterna själva fick avgöra detta genom sitt fria val av butik; det är ju den fria konkurrensens essens. Och det är märkligt att Bert Karlsson, med sin enorma erfarenhet av verkligheten, inte lyckats inse detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 14 §.)

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1991/92:JoU10 Miljön kring Djurgården–Haga–Brunnsviken–Ulriksdal.

Miljön kring Djurgården–Haga–Brunnsviken–Ulriksdal

Anf. 51 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Fru talman! Det här ärendet rör ett område med omistliga kulturvärden, kulturvärden av stort internationellt intresse.

I snart 40 år har jag haft förmånen att bo i det område som dagens debatt gäller. Det har vuxit fram ett starkt folkligt intresse, inte bara för att skydda Ekoparken, som hela området numera benämns, utan också för att verka för och tillgodose kulturmiljövårdens, naturvårdens och friluftslivets intressen. Inget annat rekreationsområde i Sverige kan nås av så många människor på så kort tid. Ekoparken har osedvanligt rik flora och fauna, bl.a. beroende på ett stort bestånd av gamla ekar. Flera av de djurarter som förekommer här är utrotningshotade. Världsnaturfonden har därför engagerat sig för områdets bevarande. Ett tjugotal föreningar med mer än 100 000 medlemmar bildade nyligen förbundet Ekoparken.

Den motion som jag väckt har bemötts mycket positivt. Det är också tillfredsställande att regeringen den 21 november 1991 ingrep i planeringsprocessen genom att besluta att Stockholms och Solna kommuner skall redovisa för länsstyrelsen hur man tänker trygga områdets natur- och kulturvärden i den fördjupade översiktsplanering som har inletts för parkområdena.

Utskottet utgår från att regeringen, sedan länsstyrelsen gjort sin prövning, på lämpligt sätt återkommer till riksdagen och informerar om inriktningen av den fortsatta planeringsprocessen. Jag menar att det är nödvändigt att riksdagen eller regeringen senare tar initiativ till en utveckling som ger området ett skydd och en status som nationell kulturpark. Det finns, menar jag, all anledning att nu vända utvecklingen och satsa offensivt på att förstärka parkområdenas kvalitet.

För dagen har jag inget annat yrkande än utskottets. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på en motion som jag och tre andra socialdemokrater väckt under den allmänna motionstiden. I den yrkar vi att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om att naturvårdsverket och riksantikvarieämbetet skall ges rätt att till prövning i länsstyrelse och regering föra ärenden om detaljplaners fastställelse.

Denna motion, som jag får återkomma till, har väckts därför att det kan ifrågasättas om rådgivande åtgärder i en översiktsplanering är tillräckliga. Erfarenheterna av kommunernas möjligheter att förbigå den nya planoch bygglagstiftningens avsikter i fråga om ökad medborgerlig förankring av förändringar i markanvändning gör det enligt vår mening nödvändigt att se över lagstiftningen.

Hotet mot området när det gäller fortsatt exploatering, bl.a. i form av kontor och hotell, har nu hindrats men ännu inte avväjts. Till det skall jag återkomma, när den begärda redovisningen av berörda kommuner finns på bordet.

Anf. 52 LENNART DALÉUS (c):

Herr talman! Haga–Brunnsviken-området inom Stockholms och Solna kommuner är ett riksunikt område. Det är, som Hans Göran Franck nu såsom boende där vittnat om, ett naturskönt område med en stor variationsrikedom i fråga om flora, som är väsentlig för att samla de olika värden som finns i den svenska park- och trädgårdskulturen. Det finns också en historia i det här området som har att göra med botaniska och andra värden. Här finns även, som ju flera känner till, en av de finaste botaniska trädgårdar som vi kan visa upp i vårt land – och kanske i Europa – nämligen Bergianska trädgården.

Jag tror inte, herr talman, att det är någon överdrift att säga att detta område är en av vårt lands värdefullaste kulturskatter. Och just att det ligger mitt i hjärtat av landets huvudstadsregion gör att det här området har en enastående tillgänglighet för många av regionens invånare, och naturligtvis också för besökare från andra delar av landet och från utlandet.

Problemet är att det centrala läget utgör ett stort hot mot området. Detta illustreras av att SAS fick bygga sitt huvudkontor i området, trots protester från miljöintressena, och det fanns för ett år sedan ett illavarslande hot i form av en planerad stor trafikplats vid parken. Nu är det aktuellt med byggnadsplaner för Bellevue-området, och det finns planer på storhotell. Det finns alltså en mängd hot mot området.

Detta har nu uppmärksammat i riksdagsarbetet i flera år, framför allt genom motioner av Pär Granstedt och Karin Söder, som båda är aktiva i den här regionen. Det har naturligtvis också funnits ett starkt ideellt engagemang förknippat med problemen i Haga–Brunnsviken-området. Särskilt kan nämnas den ideella föreningen Haga–Brunnsvikens vänner som arbetat intensivt med att skydda detta område från olika typer av exploatering.

Nu har alltså den nya regeringen, som Hans Göran Franck nämnde, med stöd av naturresurslagen tagit ett initiativ som innebär att man tar ett helhetsgrepp på området. Genom det beslut som regeringen fattade i november förra året tvingas kommunerna till en redovisning av de planer de har för exploateringen i området. De kommer man sedan att kunna sammanställa. Med utgångspunkt från detta kommer regeringen att kunna agera tydligt när det gäller naturresurslagen och styra så att kommunerna inte missbrukar sina möjligheter att ge tillstånd till olika typer av exploatering.

Herr talman! Detta är inom parentes en av de miljöfrågor där den nya regeringen har agerat. Jag noterade under förra veckans allmänpolitiska debatt att socialdemokraternas företrädare Göran Persson närmast ansåg att den nya regeringen hade ägnat sig åt att lämna förslag om burfåglar. Han glömde då att nämna bl.a. denna fråga, som är av avgörande miljöintresse för huvudstadsregionen.

De motioner som tidigare väckts, och inte minst Hans Göran Francks agerande i frågan, och nu regeringens ingripande, har lett till något som till slut kommer att för stockholmarna, Stockholmsområdet och den svenska miljön – även i ett internationellt perspektiv – ge området det skydd det förtjänar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen

6 § Utbildning och forskning

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1991/92:JoU9 Utbildning och forskning.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

7 § Forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen

Föredrogs
jordbruksutskottets betänkande
1991/92:JoU11 Forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen (skr. 1991/92:68).

Anf. 53 BENGT ROSÉN (fp):

Herr talman! När riksdagen år 1988 antog en ny djurskyddslag bestämdes det att nuvarande äggproduktion i burar skall vara avvecklad år 1998. Under tiden skulle enligt beslutet forskning och försök med alternativa system intensifieras. En kontrollstation för detta arbete lades in 1993.

Orsaken till beslutet om avveckling av bursystem är att djuren i trånga burar inte får utlopp för sitt naturliga beteende.

Vid lantbruksuniversitetets försöksgård Lövsta utanför Uppsala startades försök med golvproduktion i s.k. storburar och med s.k. minivoljärer med grupper om 15 djur.

När jag genom besök på Lövsta följt utvecklingen under de två första åren, blev jag oroad över bristen på framgång. Man hade som mål för försöken angett att vid övergång från bur- till golvsystem skulle djurhälsa, äggkvalitet och arbetsmiljö inte få försämrats och medicinering och kannibalism inte få öka. Men på alla dessa områden hade bekymmer uppstått.

Jag insåg att utvecklingen av de nya systemen måste bedrivas betydligt kraftfullare om vi skulle kunna klara en avveckling av nuvarande bursystem till år 1998. Äggen produceras ju av levande djur, och det tar tid att få dem att bli vana vid nya system.

Jag skrev därför tillsammans med Gudrun Norberg i januari 1990 en motion där vi påtalade att framstegen hittills uteblivit och föreslog att experter skulle få företa en extra lägesavstämning för att få fram ökade resurser. Riksdagen ställde sig bakom vårt förslag, och i höstas redovisade regeringen i en skrivelse till riksdagen hur utvecklingsarbetet hittills bedrivits och att betydligt större resurser nu har satts in.

Som Annika Åhnberg redovisat i sin motion saknas i skrivelsen ingående

analyser av läget och uttalanden om huruvida den svenska äggproduktionen klarar att med bibehållen konkurrenskraft avveckla nuvarande bursystem till 1998. Jordbruksutskottet har dock nöjt sig med att konstatera att en betydande resursförstärkning har skett och utgår från att regeringen lämnar en uttömmande redovisning vid den kontrollstation som lagts fast till nästa år.

Herr talman! Det är oerhört viktigt att vi får fram nya effektiva system som uppfyller den nya djurskyddslagens krav och vilka kan ersätta nuvarande bursystem. Skulle vi misslyckas härmed innebär det att huvuddelen av svensk äggproduktion upphör år 1998. Då kommer vi att importera ägg som produceras med metoder som vi inte vill godkänna, och vi måste finna alternativ användning för ytterligare drygt 100 000 ha åkermark på vilka vi i dag odlar fodersäd för den inhemska äggproduktionen.

Herr talman! Jag är dock i dag betydligt mer optimistisk att vi kan lyckas, men utesluter inte att det kan visa sig att någon form av minivoljärer – som i varje avdelning innehåller ett begränsat antal djur – kommer att visa sig vara den bästa lösningen.

Anf. 54 CLAUS ZAAR (nyd):

Herr talman! Riksdagen beslöt för fyra år sedan att anta den nya djurskyddslagen, och i beslutet ingick bl.a. att burhållningen av höns skall avvecklas. Alternativ med golvuppfödning skulle studeras och utvärderas.

I den redovisning som lämnats om pågående försök uppges att en hel del problem förekommer i verksamheten. Jag efterlyser en allsidig rapport från de producenter som redan har s.k. golvhöns. Det är min uppfattning efter att jag haft kontakter med marknaden, att burhållningen kan ersättas med djurvänligare uppfödningssystem.

I vårt land finns det gott om ladugårdar som med enkla medel kan byggas om till golvhållning av höns. Färska goda ägg från höns som lever i så naturlig miljö som möjligt bör vara ett mål för svensk äggproduktion. För att uppnå detta mål behövs en positiv inställning med flexibilitet och sunt förnuft hos berörda myndigheter.

Den beslutade omställningen måste genomföras. Erfarenheterna från äggproducenter med golvhöns måste ges ökad uppmärksamhet. De stora producenternas behov får inte vara avgörande för forskningsarbetets utveckling. Det voljärsystem som utprovas innebär ju ungefär samma antal djur per kubikmeter husvolym. Då får vi ju kvar den stora stress som hönsen upplever med nuvarande bursystem.

Golvhållningen är bra för djuren. Den leder också till att hönsen kräver en foderstat med högre proteininnehåll. De behöver denna foderökning när de har ett naturligare utrymme att röra sig på.

Hönsens kannibalism och äggätning minskar också vid golvhållning. Konsumenterna får dessutom fördelar genom att äggen får mer protein med högt biologiskt värde. Vi behöver som bekant detta protein för vår kropps uppbyggnad och hälsa.

Hälsö- och miljöfrågor får ökad betydelse inom den internationella konkurrensen. Jag är övertygad om att EG:s konsumenter kommer att visa ett stort intresse för svenska ägg av hög kvalitet.

Herr talman! Astrid Lindgren satte fart på debatten om human djurhåll-

ning. Pippi Långstrump-märkta ägg kan kanske bli en utmärkt hälsosam exportvara. En aktiv marknadsföring av äggprodukter, gärna i förädlad form, bör kunna ge svensk äggproduktion en god framtid.

Jag vill också i det här sammanhanget uppmana dem som arbetar med att ta fram krångliga byråkratiska kontrollsystem för bl.a salmonella att tillse att dessa inte utgör handelshinder för en småskalig äggproduktion. Lika konkurrens för alla bör vara en självklar grund att arbeta vidare på.

Jag yrkar avslag på reservationen av Annika Åhnberg eftersom riksdagen får en redogörelse för omställningen nästa år.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 14 §.)

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

*Koncessionsavgift
på televisionens
område m.m.*

8 § Koncessionsavgift på televisionens område m.m.

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande
1991/92:KU21 Koncessionsavgift på televisionens område m.m. (prop.
1991/92:78).

Anf. 55 HARRIET COLLIANDER (nyd):

Herr talman! Rubriken på mitt anförande i dag lyder Koncessionsavgiften för TV 4 är ett feltänkt finansieringssystem.

I Sveriges Radio-koncernen finns drygt 6 000 fast anställda, varav 3 300 arbetar inom televisionen. TV 4 har 155 fast anställda. Sveriges Radio-koncernen är med andra ord en jättekoloss som våra skattepengar skall betala. Nu räcker inte skattepengarna till, och vad gör de makthavande politikerna då? Jo, de letar upp en ny mjölkko som kan producera ett antal hundra miljoner som skall hålla liv i Sveriges Radio-koncernen.

Det är väl känt att Sveriges Radio har en ålderdomlig struktur och en stor administration. Det är också väl känt att många anställda anser sig leva i en hopplös tillvaro. Många kreatörer mår dåligt därför att de inte får tillräckligt många uppdrag.

Problemet med Sveriges Radio är att rationaliseringar inte bedrivs uppifrån. De förändringar som har gjorts har varit av kosmetisk natur. Därför har den gamla organisationen behållits.

I stället för att göra en rejäl koncernöversyn, syna verksamheten i sönarna och fråga sig hur många inom koncernen som är nyttiga, väljer regeringen att konservera en sjuk organisation genom att det lilla företaget TV 4 skall generera pengar för att hålla liv i kolossen Sveriges Radio.

Ny Demokrati anser att detta förhållande är horribelt och att konserverandet av Sveriges Radios organisation är ett av de värsta exemplen på politikernas flathet.

Koncessionsavgiften som TV 4 skall betala har en fast och en rörlig del. Det innebär att avgiften till viss del bestäms av reklamintäkternas omfattning. De är ju indirekt ett mått på antalet tittare. Ju fler tittare TV 4 lockar till sig, desto färre tittare får public-service-kanalerna Kanal 1 och TV 2. Pro-

gramkvaliteten i TV 4 bestämmer med andra ord statsinkomsterna – ju bättre program, desto större inkomster för staten. Det kan väl inte vara i överensstämmelse med de kulturpolitiska målen från 1974 att staten skall tjäna pengar på detta sätt. Dessa mål gäller ju fortfarande. För att de kulturpolitiska målen skall kunna uppnås framhålls att staten måste främja kulturen – inte tjäna pengar på den.

Det finns också en tredje anledning till att lagen om koncessionsavgift är felaktig. Skyldigheten att betala gäller nämligen bara ett programföretag, men regeringsformen utgår från att lagar och andra föreskrifter skall vara generella. Lagstiftning för ett enskilt fall skall inte vara möjlig. Jag anser att den här lagen om koncessionsavgift gäller ett enskilt fall, nämligen TV 4, och att den därför strider mot regeringsformen.

Herr talman! Med hänvisning till de skäl som jag anfört yrkar jag avslag på propositionen och bifall till Ny Demokratis reservation.

Anf. 56 JOHAN LÖNNROTH (v):

Herr talman! Harriet Colliander använder i sin reservation två begrepp som jag skulle vilja fråga henne om.

Det första är begreppet monopol. Detta begrepp finns i meningen: "Monopolföretaget Sveriges Radio är därmed ett hinder för verklig demokrati." Min fråga till Harriet Colliander är om inte det lilla TV 4, som hon kallade det, är mer av ett monopol än Sveriges Radio. TV 4 har ju nämligen monopol på rikstäckande markbunden reklamsändning, medan däremot Sveriges Radio har två konkurrerande TV-kanaler, som faktiskt åtminstone delvis konkurrerar med varandra och ett flertal andra programföretag som sänder likartade program med eller utan reklam.

Det andra begreppet i Harriet Collianders reservation som jag skulle vilja fråga henne om är låg programproduktivitet. Den här låga programproduktiviteten finns tydligen framför allt i Sveriges Radio. Jag skulle vilja veta hur man mäter programproduktiviteten.

Normalt brukar man ju med produktivitet mena förädlingsvärde, dvs. vinst plus lön per arbetstimme. Om ett TV-bolag kör ut en massproducerad amerikansk våldspornografisk film med täta reklamslag föreställer jag mig att det blir en mycket hög produktivitet in den här meningen, mycket högre än för t.ex. en svensk produktion. Eller menar Ny Demokrati med begreppet programproduktivitet antalet tittare per arbetstimme i produktionen? Det skulle ju vara ett alternativt sätt att mäta produktiviteten.

För t.ex. en ambitiös svenskproducerad film om exempelvis svensk kulturarv – ett ämne som jag vet intresserar Harriet Colliander – föreställer jag mig att produktiviteten i den här meningen blir mycket lägre än för t.ex. en våldspornografisk film som körs ut på alla världens TV-kanaler. Min fråga är därför: Vad menas med begreppet programproduktivitet, och är det ett mål att sträva efter?

Jag förstod inte riktigt det Harriet Colliander sade i sitt inlägg om att ju bättre program man gör i TV 4, desto mera intäkter får staten. Är det verkligen så att Harriet Colliander mäter kvalitet enbart i antalet kronor som TV 4 tjänar in på reklam eller på annat sätt? I så fall förvånar det mig att ni i Ny Demokrati håller er med en så oerhört snäv kultursyn och syn på massmedia

över huvud taget, och speciellt att Harriet Colliander, skulle ha en sådan kultursyn – det vill jag inte riktigt tro på.

Nu går jag över till ett tredje intressant begrepp; det handlar då inte längre om Harriet Collianders reservation. Det är begreppet konkurrens.

I 1988 års reklamskatteutredning sade man att reklam i media borde beskattas likformigt och på ett konkurrensneutralt sätt. Men den nuvarande snårskogen av reklamskatte regler är faktiskt mycket långt ifrån det kravet.

Om t.ex. min lokale specerihandlare i Göteborg gör reklam för sin falukorv genom att gå ut med direktreklam i brevlådorna, får han betala 11 % i reklamskatt. Om han sätter in en annons i det lokala monopolpressföretaget går reklamskatten ned till 4 %. Och om han skulle bli så oändligt rik att han hade råd att sponsra något TV-program eller rent av att låta göra ett reklaminslag i något TV-bolag behöver han inte betala ett enda öre i reklamskatt. – Här råder alltså inte någon som helst konkurrensneutralitet.

Vad vi skall besluta om i dag är, som Lars Bäckström i skatteutskottet säger, inte någon avgift, utan det är en skatt som vi skall lägga på TV 4. Om man nu skall använda begreppet konkurrensneutralitet innebär det här enligt ekonomisk teori för beskattning – det finns t.o.m. ekonomiska teorier för optimal beskattning – att man skall skatta bort hela den extravinst som detta reklammonopol tar ut, utöver den vinst som man hade kunnat få om det hade funnits konkurrens på området.

Det är naturligtvis oerhört svårt att beräkna hur stor den skatten skall vara, men jag vågar mig ändå på gissningen att mitt förslag med det något högre procenttalet kommer sanningen närmare än vad utskottsmajoritetens förslag gör.

Med detta yrkar jag bifall till det förslag som nu delas ut i bänkarna och som har följande lydelse:

2. beträffande förslaget till lag om koncessionsavgift på televisionens område

dels att riksdagen med bifall till motion 1991/92:K14 antar följande förslag till ändrad lydelse av 4 § i lagförslaget

4 §

Regeringens förslag

Den rörliga delen av koncessionsavgiften beräknas för ett kalenderår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder annonser och tas ut med

- 20 procent av intäkterna till den del de överstiger 750 miljoner men inte 1 000 miljoner kronor,
- 40 procent av intäkterna till den del de överstiger 1 000 miljoner men inte 2 000 miljoner kronor,
- 50 procent av intäkterna till den del de överstiger 2 000 miljoner kronor.

Johan Lönnroths förslag

Den rörliga delen av koncessionsavgiften beräknas för ett kalenderår i sänder. Den är beroende av de intäkter som utgör vederlag till programföretaget för att det sänder annonser och tas ut med

- 30 procent av intäkterna till den del de överstiger 750 miljoner men inte 1 000 miljoner kronor,
- 50 procent av intäkterna till den del de överstiger 1 000 miljoner men inte 2 000 miljoner kronor,
- 75 procent av intäkterna till den del de överstiger 2 000 miljoner kronor.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder annonser inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § andra stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

I intäkter som utgör vederlag för att programföretaget sänder annonser inräknas intäkter som tillförts någon annan, om det framgår av omständigheterna att de utgör sådant vederlag till programföretaget.

Intäkterna skall bestämmas enligt bokföringsmässiga grunder.

De i första stycket angivna beloppsgränserna skall justeras på ett sätt som motsvarar det sätt som anges i 3 § andra stycket i fråga om den fasta delen av koncessionsavgiften.

dels att riksdagen bifaller utskottets hemställan i övrigt.

Anf. 57 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Sveriges Radio-koncernen är ett monopol och man uppfattar sig själv som ett statsstyrt monopol. Vi i Ny Demokrati är emot statsstyrda monopol över huvud taget, och när det gäller Sveriges Radio anser vi att det statsstyrda monopolet är ett hot mot yttrandefriheten, informationsfriheten och opinionsbildningen.

Jag har i motion när det gäller TV 4 och TV 3 påpekat att man faktiskt har byggt upp ett monopol på området fri TV och att vi måste se över massmediakoncentrationen över lag.

Jag anser alltså att det är fel att man skall pungslå det lilla företag som det här handlar om på flera miljoner för att stoppa in dem i Sveriges Radio, som alltså har hundratals gånger fler fast anställda. Jag anser att det är principiellt fel att det lilla företaget skall generera pengar till den stora kolossen och att det är fel att finansiera en verksamhet på det sättet. Man måste se över det som är fel och inte blunda och köra vidare.

Så till vad jag menar med lågproduktion. Under de 35 år som man har sänt statlig TV har ungefär 50 % av programutbudet varit köpt utifrån. När man har så många anställda i koncernen anser jag att man har en låg egenproduktion. Någon annan definition än den ligger inte bakom det uttryck som Johan Lönnroth frågade mig om.

Så till min kultursyn. Jag tror att folk faktiskt tittar på det som de tycker om. Det är många gånger av god kvalitet.

Koncessionsavgiften har ju en rörlig del, och den är beroende av hur stora reklaminkomster man får, och reklaminkomsterna är ett indirekt mått på antalet tittare. Ju bättre program man gör, desto fler människor tittar på programmen. Jag delar absolut åsikten att program om kulturmiljö är av god kvalitet och att våldsfilmer är någonting dåligt.

Men det här har liksom inte riktigt med det att göra. Jag tycker att Johan Lönnroth, representerar litet grand av inställningen att man skall undervisa människor och tala om för dem vad som är bra och vad som inte är bra. Jag tror att människor har förmåga att själva välja vad de vill se och att mycket av det som den fria marknaden gör är bra.

Anf. 59 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag är inte säker på att jag uppfattade det som Harriet Colliander började med. Hon är emot statsstyrda monopol, sade hon, men fattade jag rätt när jag uppfattade att hon också är motståndare till privata monopol?

(*Harriet Colliander: Ja.*)

Sedan till frågan huruvida Stenbecks TV 4 är ett litet företag. Det är klart att TV 4 i sig ännu så länge kanske är ett ganska litet företag – själva monopollet har ju ännu inte börjat verka; det skall ju komma. Men när man tittar på den maktgruppering som finns bakom TV 4 och alla de andra intressen som han har inom massmedia skulle jag nog vilja påstå att det är en väl så stor och stark maktapparat. Jag skulle vilja veta om Harriet Colliander och Ny Demokrati är lika intresserade av att bryta ned denna maktapparat som man är intresserad av att bryta ned det s.k. statliga monopollet.

Till slut till det här med programproduktivitet igen. Om man tittar sig runt i världen finner man – och det är också välkänt – att där reklam-TV och reklamradio har brett ut sig på allvar, där får man en tendens till likriktning. Det blir mycket av typ våldsfilm, pornografi och massproducerade program, som kan spridas över en mycket stor del av världen.

Skall man ha något svenskproducerat och även program som riktar sig till mindre tittargrupper – låt oss kalla det för exklusiva intressen av olika slag – krävs det faktiskt ett större antal anställda per tittare eller per sänd timme; det kommer man inte ifrån. Har man något slags kulturpolitiskt mål med massmedia får man faktiskt acceptera också program med förhållandevis låg produktivitet i den här meningen.

Anf. 60 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Jag delar Johan Lönnroths uppfattning att monopollet i TV 3 och TV 4 är en fara och att man på sikt måste så att säga bryta det.

När det gäller reklamfinansierad TV liksom radio är vår grunduppfattning att frihet gagnar demokratin – det är ytterst en demokratifråga – och att man av den anledningen får leva med reklam.

Sedan tycker jag inte att den svenska televisionen uppfyller public service-kravet. Nu är det två TV-kanaler som sänder OS. Det kunde räcka med att en kanal gjorde det. Det finns liksom inget val. Jag tycker alltså inte att Sveriges Radio uppfyller public service-kravet.

Anf. 61 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Vi kanske får återvända till frågan om demokrati och frihet och vad detta har med reklam att göra i någon senare debatt. Men jag får nog säga att jag de senaste dagarna tittat litet extra mycket på olika reklaminslag i både TV 3 och TV 4, och jag stärks hela tiden i min övertygelse att är det någonting i massmedia som är ett hot mot demokratin, så är det många av de vidriga reklaminslag som finns i dessa program.

Jag såg t.ex. ett barnprogram – jag tror det var på TV 3 en morgon – och

*Koncessionsavgift
på televisionens
område m.m.*

där körde man då i pauserna reklamslag för någon actionfilm, där det var en snubbe som sprang omkring med ett stort svärd, och så såg man en samlagsscen – i och för sig så inklippt att den blev mycket snabb. Detta kördes alltså mitt i ett barnprogram. Jag har inte kollat om det här är i strid med gällande regler, men den här typen av TV är ett mycket större hot mot demokratin än vad någonsin den statliga televisionen är.

Anf. 62 CATARINA RÖNNUNG (s):

Herr talman! Riksdagen skall i dag anta en lag om koncessionsavgift för det programföretag, Nordisk Television, som enligt ett avtal med staten av regeringen fått tillstånd att sända television i den tredje markbundna kanalen till utgången av februari 1998. Lagen föreslås träda i kraft mycket snart, den 1 mars 1992.

Nordisk Television får tillgång till en av fyra markbundna kanaler och når därmed ut till de flesta i landet, även till dem som har endast traditionella TV-mottagare. Bolaget får tillgång till en reklammarknad på sådana villkor att man själv i praktiken kan bestämma annonspriserna. Ingen reklamskatt utgår i dag heller på reklam i radio och TV. Allt detta innebär givetvis en konkurrensfördel som efter en inkörningsperiod betyder storslam ekonomiskt sett för denna tredje kanal. Om TV-tittarna blir lika glada och belåtna återstår att se. Hittills har varken TV 3 eller TV 4 – visserligen inte helt jämförbara med den nya kanalen – rosat marknaden utan haft ett mycket slätst-ruket utbud, mestadels bestående av gamla amerikanska serier.

Att staten i gengäld ålägger bolaget att betala en avgift för koncessionen samtidigt som konkurrenten Sveriges Radio utestängs från reklam anser samtliga partier utom Ny Demokrati vara rimligt. Men i dag säger plötsligt Harriet Colliander att man skall bryta det privata reklammonopolet, trots att ni inom Ny Demokrati i er reservation i verkligheten göder den här kanalen och är ensamma om denna gödsling i och med att ni tycker att koncessionsavgiften icke skall utgå. Den här avgiften skall betalas in till rundradiofonden, och hur mycket medel som ur denna fond därefter betalas ut till Sveriges Radio bestäms i särskild ordning. Den koppling som görs i Ny Demokratisk reservation, nämligen att TV 4 åderläts "under det att kanal 1 och TV 2 får en ekonomisk förstärkning utan att behöva anstränga sig" är inte bara oförskämd utan grovt vilseledande. Rejåla koncernengenomgångar med rationaliseringar har gjorts, Harriet Colliander, inom Sveriges Radio under hela 80-talet – det vill jag säga upplysningsvis om Harriet Colliander inte känner till den historien. Resultatet har blivit att vi för närvarande har ett av de bättre public service-företagen – kanske det bästa – i hela världen, ett public service-företag som vi också ställer väldigt hårda krav på. För min del tycker jag det är utmärkt att pengarna i fonden ger utrymme för ett reformtillskott för Sveriges Radio, men det finns alltså inget automatiskt samband här, som Harriet Colliander gör gällande.

I KU:s betänkande tillstyrks att radionämnden skall ges tillgång till vites-sanktioner om ett programföretag bryter emot radiolagen vad gäller annons-regler eller avtalsbestämmelser om sponsrade program. I betänkandet har vi också tagit fasta på skatteutskottets erinran emot propositionen och anser att riksskatteverket och skattemyndigheterna som skall utföra revisionen också

skall ha huvudansvaret för den. Beslutet om revision fattas av de nämnda myndigheterna, dock efter framställning av kabelnämnden som sålunda behåller sin initiativrätt.

KU har prövat om lagen om koncessionavgift är förenlig med grundlagen. Enligt regeringsformen skall lagen vara generell. Dock kan det enligt förarbetena undantagsvis gå att lagstifta om enskilda fall. Vi säger att lagen om skyldigheten att betala koncessionsavgift får anses uppfylla kravet på generell tillämpbarhet. Utskottet beaktar att tillstånden att sända är tidsbegränsade.

Bo Hammar reserverade sig redan i TV-beredningen till förmån för högre koncessionsavgifter, och jag hyser därför en viss förståelse för Johan Lönnroths ställningstagande i denna sak. Det är dock inte utskottsmajoritetens.

Herr talman! Jag anser det inte vara mödan värt att ödsla alltför mycket krut på att bemöta den gallimatias som Ny Demokratis reservation vad gäller omdömena om Sveriges Radio innehåller. Att skriva att statsstyrningen av Sveriges Radio innebär en faktisk begränsning av den fria opinionsbildningen, yttrandefriheten och informationsfriheten är nonsens. Att skriva att monopolföretaget Sveriges Radio därmed är ett hinder för verklig demokrati är nonsens. Fullständigt felaktiga, hårresande korkade och otillständigt vulgära uppfattningar kanske är symtomatiska för Ny Demokratis i sak illa underbyggda föreställningar över huvud taget.

Sverige har liksom många andra länder anammat public-service-tanken, en radio och TV för alla. Vi har Sveriges Radio. Det innebär att grupper även utanför de gängse etablissemangen får chansen att komma till tals. I Sverige har staten givit vida ramar för verksamheten. Kvalitet, mångfald i utbudet, tillvaratagande av minoriteters intressen, vaktslående om vår inhemska kultur och vårt språk är målsättningar som Sveriges Radio skall uppfylla – och uppfyller. Yttrandefriheten har tvärt emot Ny Demokratis uppfattning vidgats och fördjupats.

Jag yrkar bifall till KU:s hemställan.

Anf. 63 HARRIET COLLIANDER (nyd) replik:

Herr talman! Jag förstår att Catarina Rönnung inte tål kritiken mot Sveriges Radio, eftersom jag vet att Catarina Rönnung är styrelseledamot i Sveriges Radio. Då inser jag att hon inte har någon som helst förståelse för att rationaliseringar skall göras, så att man städar uppifrån och gör en organisation effektiv.

Vi inom Ny Demokrati göder inte TV 4. Vi sätter oss emot principen att man så att säga tar från ett litet företag för att bekosta det som inte är rationellt och det som är illa drivet i Sveriges Radio-koncernen. Vi upplever inte heller att Sveriges Radio, som jag sade tidigare, uppfyller public-service-kravet. Det är snarast så att man i de två TV-kanalerna sneglar på de stora gosarna inom reklam-TV-produktionen och gör som de gör, så att man sänder lätta program på bra tider, medan tittarna när de vill se tyngre program eller kanske t.o.m prisbelönta svenska program får vänta till midnatt.

Man behöver inte anstränga sig särskilt mycket för de pengar man får. Varför skall man då göra precis som TV-bolagen? Det förstår inte jag. Så de här

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

*Koncessionsavgift
på televisionens
område m.m.*

hårda kraven som Catarina Rönning sade att man ställer på public-service-företaget kan jag inte se att man verkligen ställer.

Och när det gäller det här med att Sveriges Radio jagar tittarsiffror frågar jag: Varför gör man det, när man har ett public-service-uppdrag? Man kanske snarare skulle fråga om tittarna är nöjda, i stället för att räkna dessa tittarsiffror.

Anf.64 CATARINA RÖNNUNG (s) replik:

Herr talman! Man frågar med jämna mellanrum om tittare är nöjda. Det har framgått väldigt tydligt att de tittare som har tillgång till kabelsändningar med TV 3 och TV 4 samt Sveriges Radios utbud är mycket mera nöjda med vad Sveriges Radio presterar. Det gäller speciellt nyhetsprogrammen.

Jag skall inte träta så mycket mer med Harriet Colliander. Jag kan bara notera att hon är för ett fullständigt skattefrälse när det gäller en kommersiell reklam, samtidigt som hon förhånar Sveriges Radio och tycker att Sveriges Radio skall sättas på svältkost.

Avslutningsvis vill jag säga att om Sveriges Radio inte hade varit så tolerant och vidsynt i sin bevakning av Ny Demokrati inför valet, hade inte Ny Demokrati funnits som parti i riksdagen i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 14 §.)

9 § Sammanställning av tilläggsbudget I för budgetåret 1991/92

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1991/92:FiU11 Sammanställning av tilläggsbudget I för budgetåret 1991/92
(prop. 1991/92:25).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 14 §.)

10 § Internationellt samarbete i brottmål

Föredrogs

justitieutskottets betänkande

1991/92:JuU6 Internationellt samarbete i brottmål (prop. 1991/92:46).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades efter 14 §.)

Föredrogs
justitieutskottets betänkande
1991/92:JuU8 Teleavlyssning och teleövervakning (skr. 1991/92:32).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

12 § Uppgifter om fornminnen i gravationsbevis

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU16 Uppgifter om fornminnen i gravationsbevis.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

13 § Permutation

Föredrogs
lagutskottets betänkande
1991/92:LU17 Permutation.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 14 §.)

14 § Godkännande av avtal rörande handeln mellan EFTA-länderna och Turkiet m.m.

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande
1991/92:UU18 Godkännande av avtal rörande handeln mellan EFTA-länderna och Turkiet m.m. (prop. 1991/92:23).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Företogs till avgörande bostadsutskottets betänkande 1991/92:BoU10, jordbruksutskottets betänkanden 1991/92:JoU10, JoU9 och JoU11, konstitutionsutskottets betänkande 1991/92:KU21, finansutskottets betänkande 1991/92:FiU11, justitieutskottets betänkanden 1991/92:JuU6 och JuU8, lag-

utskottets betänkanden 1991/92:LU16 och LU17 samt utrikesutskottets betänkande 1991/92:UU18.

Bostadsutskottets betänkande BoU10

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 133 för reservationen av Oskar Lindkvist m.fl.

Jordbruksutskottets betänkande JoU10

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande JoU9

Utskottets hemställan bifölls.

Jordbruksutskottets betänkande JoU11

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande KU21

Mom. 1 (avslag på de i proposition 1991/92:78 framlagda lagförslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 25 för reservationen av Harriet Colliander. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (förslaget till lag om koncessionsavgift på televisionens område)

Utskottets hemställan – som ställdes mot det av Johan Lönnroth under överläggningen framställda yrkandet – bifölls med acklamation.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU11

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU6

Utskottets hemställan bifölls.

Justitieutskottets betänkande JuU8

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU16

Utskottets hemställan bifölls.

Lagutskottets betänkande LU17

Utskottets hemställan bifölls.

Utrikesutskottets betänkande UU18

Utskottets hemställan bifölls.

Anmälades att följande frågor framställdes

den 18 februari

1991/92:394 av *Sigrid Bolkéus* (s) till jordbruksministern om ursprungsbe-
teckning på livsmedel:

I den nya livsmedelslagen som trädde i kraft den 1 januari 1992 står i den 26 §: "Produktionslandet (ursprungslandet) skall framgå på färdigpackade livsmedel. I fråga om beredda livsmedel menas med produktionsland där be-
redningen utförts."

Detta innebär att konsumenterna inte vet om köttet i köttfärsen, rökta skinkan eller korven kommer från Sverige eller från importerade djur som kan vara uppfödda på hormoner, antibiotika och kadavermjöl.

Är jordbruksministern beredd att verka för att lagen ändras så att konsumenterna får korrekt information och därmed valfrihet att välja svenskt eller importerat kött i beredda livsmedel?

1991/92:395 av *Hans Dau* (m) till justitieministern om straffskärpning för
brott där vapen använts:

Den 17 februari blev en polis ihjälskjuten i tjänsten, när han skulle bevaka en värdetransport.

Brottsligheten i Sverige har blivit alltmer brutal och i allt fler fall används skjutvapen. Poliser löper särskilt stora risker att bli utsatta för denna ökade brutalitet och användandet av vapen. Även andra riskerar att skadas i den ökande och allt grövre brottsligheten.

Denna utveckling måste stävjas. Samhället måste särskilt hårt markera, att denna brutalisering och användandet av skjutvapen inte kan tolereras.

Med anledning av det anförda vill jag fråga justitieministern:

Vilka åtgärder är justitieministern beredd att vidta för att skärpa straffen för brott där vapen kommer till användning?

1991/92:396 av *Hans Dau* (m) till kommunikationsministern om möjlighet
för alla att ta in svenska TV-sändningar:

Per-Johan Berglund bor i byn Storsand vid Blå vägen (E 79) 20 km från Tärna samhälle. Han kan inte se en riktig TV-bild trots att han bor endast några kilometer från sändarmasten. För att se TV 2 måste han och alla olycksbröder i byarna Forsbäck, Sundsliden, G:a Storsand, Bäcknäs och Tärnafors söka sig in till Tärna och där mer eller mindre våldgästa sina vänner för att få se de program som är särskilt intressanta.

När man klagar hos televerket blir svaret bara att man får skylla sig själv när man bor på en sådan plats. Per-Johan Berglund tycker att det är en mänsklig rättighet att kunna se TV på ett godtagbart sätt för att slippa känna sig som främling i sitt eget land.

Vilka åtgärder är kommunikationsministern beredd att vidta för att alla skall ha en rimlig möjlighet att se på de svenska TV-programmen?

1991/92:397 av *Göthe Knutson* (m) till justitieministern om åtgärder mot väpnade rån:

En polisman har mördats av beväpnade rånare. Polismannen var i tjänst med uppdraget att skydda en värdetransport.

Ett polismord väcker särskilt stark avsky och förbittring. I några länder bestraffas polismord hårdare än andra mord. Polisen har samhällets uppdrag att skydda oss andra. Polismannen som nu mördades är ännu ett offer i den lavinartade våldsvåg som drabbat vår nation.

Det starkt ökade antalet väpnade rån mot värdetransporter är särskilt oroande och måste mötas med speciella motåtgärder. Det är rimligt att man inom bankväsendet överväger nya betalningssystem och ökade skyddsåtgärder. Samtidigt bör samhället reagera med strängare straff.

Visserligen har straffsatsernas optimum höjts, men straffmätningen i domstolarna ter sig tydligen inte allt för avskräckande på de brottslingar – oftast återfallsförbrytare – som gör väpnade rån. Inlåsnings genom längre fängelsestraff – och livstid när någon dödas – skulle också innebära färre våldsmän ute i det fria.

Vilka åtgärder är justitieministern beredd att vidta för att motverka väpnade rån mot värdetransporter och andra våldsdåd där polismän och väktare utsätts för särskilt stora risker?

1991/92:398 av *Göran Magnusson* (s) till justitieministern om åtgärder mot olaga vapeninnehav m.m.:

Skjutvapen används allt oftare i samband med brottslighet av olika slag. Det förefaller vara enkelt att skaffa skjutvapen på en illegal marknad. Under perioden 1972 till 1990 stals mer än 17 000 skjutvapen i Sverige. Av dessa har drygt 4 000 kommit till rätta. Stölder sker både ur privatbostäder och militära anläggningar.

Självfallet är det ökande skjutandet djupt oroande. Många människor känner otrygghet, inte minst de anställda i banker och butiker.

Vilka särskilda åtgärder planerar justitieministern för att kraftfullt minska innehav och användning av illegala vapen?

1991/92:399 av *Pär Granstedt* (c) till statsrådet Ulf Dinkelspiel om Boforsaffären:

Pressuppgifter de senaste dagarna synes bekräfta indiska misstankar om oegentligheter på hög nivå i samband med Boforsaffären. På vad sätt kan Sverige nu medverka för att bringa fullständig klarhet i frågan?

16 § Kammaren åtskildes kl. 15.42.

Prot. 1991/92:66
19 februari 1992

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 51 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Onsdagen den 19 februari

1 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet och trafikutskottet.	1
2 § Justering av protokoll.	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott.	1
Beslut om samlad votering.	1
4 § Konkurrensen i den kommunala planeringen – ändring i plan- och bygglagen.	2
Bostadsutskottets betänkande BoU10	
Debatt	
Rune Evensson (s)	
Eva Zetterberg (v)	
Bertil Danielsson (m)	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
Sonia Karlsson (s)	
Bert Karlsson (nyd)	
Birger Andersson (c)	
Talmannen (om debattreglerna)	
Mikael Odenberg (m)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
5 § Miljön kring Djurgården–Haga–Brunnsviken–Ulriksdal.	29
Jordbruksutskottets betänkande JoU10	
Debatt	
Hans Göran Franck (s)	
Lennart Daléus (c)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
6 § Utbildning och forskning.	31
Jordbruksutskottets betänkande JoU9	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
7 § Forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen.	31
Jordbruksutskottets betänkande JoU11	
Debatt	
Bengt Rosén (fp)	
Claus Zaar (nyd)	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
8 § Koncessionsavgift på televisionens område m.m.	33
Konstitutionsutskottets betänkande KU21	
Debatt	
Harriet Colliander (nyd)	

9 § Sammanställning av tilläggsbudget I för budgetåret 1991/92.	40
Finansutskottets betänkande FiU11	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
10 § Internationellt samarbete i brottmål	40
Justitieutskottets betänkande JuU6	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
11 § Teleavlyssning och teleövervakning	41
Justitieutskottets betänkande JuU8	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
12 § Uppgifter om fornminnen i gravationsbevis	41
Lagutskottets betänkande LU16	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
13 § Permutation	41
Lagutskottets betänkande LU17	
<i>Beslut fattades efter 14 §</i>	
14 § Godkännande av avtal rörande handeln mellan EFTA-länderna och Turkiet m.m.	41
Utrikesutskottets betänkande UU18	
Beslut.	41
Bostadsutskottets betänkande BoU10	
Jordbruksutskottets betänkande JoU10	
Jordbruksutskottets betänkande JoU9	
Jordbruksutskottets betänkande JoU11	
Konstitutionsutskottets betänkande KU21	
Finansutskottets betänkande FiU11	
Justitieutskottets betänkande JuU6	
Justitieutskottets betänkande JuU8	
Lagutskottets betänkande LU16	
Lagutskottets betänkande LU17	
Utrikesutskottets betänkande UU18	
15 § Anmälan om frågor	
1991/92:394 av Sigrid Bolkéus (s) om ursprungsbeteckning på livsmedel	43
1991/92:395 av Hans Dau (m) om straffskärpning för brott där vapen använts	43
1991/92:396 av Hans Dau (m) om möjlighet för alla att ta in svenska TV-sändningar	43
1991/92:397 av Göthe Knutson (m) om åtgärder mot väpnade rån	44
1991/92:398 av Göran Magnusson (s) om åtgärder mot olaga vapeninnehav m.m.	44
1991/92:399 av Pär Granstedt (c) om Boforsaffären.	44

